

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLAVISTIKO

MANUELA KOREČIČ

MAKEDONSKO-SLOVENSKI SLOVARJI

Diplomsko delo

Mentorica:
izr. prof. dr. Namita Subiotto

Prvostopenjski univerzitetni študijski program
Južnoslovanski študiji (D)

Ljubljana, 2015

Zahvala

Zahvaljujem se svoji mentorici izr. prof. dr. Namiti Subiotto za strokovno pomoč in koristne nasvete.

Še posebej se zahvaljujem svoji družini in partnerju za dobro voljo, potrpežljivost in nesebično podporo v času študija ter pri pisanju diplomskega dela.

IZVLEČEK

V diplomskem delu z naslovom *Makedonsko-slovenski slovarji* so ocenjeni trije makedonsko-slovenski slovarji, in sicer *Makedonsko-slovenski slovar* Franca Novšaka, *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonski slovar* Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja ter *Makedonsko-slovenski slovar* in *Slovensko-makedonski slovar* Remza Skenderovića. Pri analizi besednjakov se bom opirala na znanstvena spoznanja na tem področju, ki so opisana v teoretičnem delu diplomskega dela.

Omenjeni slovarji predstavljajo tri vrhunce v tridesetletni makedonsko-slovenski leksikografiji, ki pa v vsem času svojega obstoja še ni bila predmet celostne analize. Brez ustrezne recenzije so slovenski in makedonski slovaropisci pri svojem delu obsojeni na tavanje v temi. Skrajni čas je že za tovrstni pregled.

V praktičnem delu bom pri svoji raziskavi uporabila dva postopka, in sicer komparacijo ter metodo analize in sinteze. Iz tovrstnega razčlenjevanja bom pridobila dragocene podatke, ki bodo pripomogli k izpopolnjevanju skupne leksikografske prakse, zato bom svoje ugotovitve ponazorila tudi s primeri iz zgoraj navedenih slovarjev.

Oblikovanje pregleda nad temi tremi slovarskimi deli je torej ključnega pomena tako za slovaropisce kot tudi za uporabnike slovarjev. Znan pregovor 'kupec je kralj' še kako drži, zato sem za osrednji element svojega razčlenjevanja izbrala ciljne uporabnike. Tako kot vse potrošniške dobrine so tudi slovarji podrejeni zahtevam in značilnostim omejenega kroga ljudi.

S to raziskavo želim odkriti in predstaviti vse nedovršenosti omenjenih slovarjev, kar bo v veliko pomoč vsem slovaropiscem, ki bodo v bodoče pripravljene sprejeti ta izziv.

Ključne besede: makedonščina, slovenščina, slovaropisje, slovarji, recenzija

ABSTRACT

In this thesis titled *Makedonsko-slovenski slovarji* three Macedonian-Slovenian dictionaries will be reviewed, namely *Makedonsko-slovenski slovar* from France Novšak, *Mali makedonsko-slovenski slovar* and *Mali slovensko-makedonski slovar* from Dragi Stefanija and Tone Pretnar as well as *Makedonsko-slovenski slovar* and *Slovensko-makedonski slovar* from Remzo Skenderović. While analysing glossaries I will rely on scientific findings in this field, which will be described in the teoretical part of the thesis.

Said dictionaries represent three breakthroughs in thirty years of Macedonian-Slovenian lexicography which in their whole existence had not been subjected to a comprehensive analysis. Without the necessary review the Slovenian and Macedonian lexicographers have been sentenced to wandering in the dark with their work. It is high time for such a review.

In the practical part I will use two procedures with my research, namely comparison and a method of analysis and synthesis. I will extract crucial data from such parsing which will contribute to the improvement of the common lexicographical practice, therefore I will pay close attention to the transmission of my findings which I will illustrate with examples from the above mentioned dictionaries.

Developing a picture of the three lexical parts is therefore crucial for lexicographers themselves, while also not forgetting their users. The well-known saying 'the customer is king' holds true, so I chose target users as a central element of my parsing. Like all consumer goods, the dictionaries are also subordinate to requirements and characteristics of the limited circle of people.

I expect to detect and present all the inconclusiveness of these dictionaries with this thesis which will be of great help to all lexicographers that will be ready to take this challenge in the future.

Keywords: Macedonian, Slovenian, lexicography, dictionaries, review

Апстракт

Во дипломската работа се оценети три македонско-словенечки речници, имено *Македонско-словенечки речник* на Франце Новшак, *Мал македонско-словенечки речник* и *Мал словенечко-македонски речник* на Драги Стефанија и Тоне Претнар и *Македонско-словенечки речник* и *Словенечко-македонски речник* на Ремзо Скендеровиќ. Анализирајќи ги речниците ќе се потпрам на научни сознанија во оваа област, кои се опишани во теоретскиот дел на дипломската работа.

Споменатите речници ги претставуваат трите кулминации во повеќе од триесет години на македонско-словенечката лексикографија, која во текот на целиот период на своето постоење уште не била објект на сеопфатна анализа. Без соодветна рецензија, словенечки и македонски лексикографи во својата работа се осудени на лутање во темница, затоа е веќе крајно време за ваков преглед.

Во практичниот дел во своето истражување ќе ги користам двете постапки, имено компарација и метод на анализа и синтеза. Од ваквиот начин на анализа ќе добијам драгоцен информации, кои ќе придонесат на подобрувањето на заедничката лексикографска пракса, затоа своите констатации ќе ги илустрирам и со примери од горенаведените речници.

Обликување на преглед на овие три речници е од клучно значење за самите лексикографи, но и за нивните корисници. Позната поговорка 'клиентот е крал' уште колку е вистинита, затоа ќе ги земам како централен елемент на својата анализа целните корисници. Како и сите други потрошувачки стоки, и речници се подредени на барања и карактеристики на ограничен круг на луѓе.

Со ова истражување очекувам да ги откријам и презентирам сите несовершенства на овие речници, што ќе биде од голема помош за сите лексикографи, кои ќе бидат во иднина спремни да го прифатат овој предизвик.

Клучни зборови: македонски јазик, словенечки јазик, лексикографија, речници, рецензија.

KAZALO

1	UVOD.....	8
2	TEORETIČNI DEL	9
2.1	LEKSIKOLOGIJA IN LEKSIKOGRAFIJA	9
2.2	SLOVAR.....	10
2.2.1	Naloge slovarja.....	11
2.2.2	Ciljni uporabniki	12
2.3	KLASIFIKACIJE SLOVARJEV	14
2.4	SPLOŠNI SLOVARJI.....	16
2.5	DVO- IN VEČJEZIČNI SLOVARJI	17
2.6	GLAVNE ZNAČILNOSTI SPLOŠNIH SLOVARJEV	18
2.6.1	Tipologije slovarjev.....	18
2.6.2	Struktura in sestavni deli slovarja	18
2.6.3	Makrostruktura	19
2.6.4	Mikrostruktura.....	20
2.7	PRIPRAVA NA IZDELAVO SLOVARJA.....	21
2.7.1	Slovarsko gradivo.....	21
2.7.2	Izbor geselskih iztočnic.....	23
2.7.3	Prevodno ustreznice	24
2.7.4	Ciljni uporabniki	25
2.7.5	Medij	25
2.8	KRATEK PREGLED ZGODOVINE MAKEDONSKEGA IN SLOVENSKEGA SLOVAROPISJA TER MAKEDONSKO-SLOVENSKE SPLOŠNE LEKSIKOGRAFIJE..	27
2.8.1	Makedonsko in slovensko slovaropisje.....	27
2.8.2	Makedonsko-slovenski splošni slovarji	29
3	PRAKTIČNI DEL	31
3.1	RAZISKOVALNE METODE	31
3.2	ANALIZA	32
3.2.1	Medij	32
3.2.2	Prvi vtis	32
3.2.3	Izhodišče.....	33
3.2.4	Zasnova, namen in ciljni uporabniki	34
3.2.5	Izbrano besedje.....	35

3.2.6	Shematiziranost slovarja	37
3.2.7	Primerjava obdelave gesel.....	48
3.3	ZAKLJUČEK.....	51
3.3.1	FRANCE NOVŠAK: <i>MAKEDONSKO-SLOVENSKI SLOVAR</i>	52
3.3.2	DRAGI STEFANIJA IN TONE PRETNAR: <i>MALI MAKEDONSKO-SLOVENSKI SLOVAR</i> IN <i>MALI SLOVENSKO-MAKEDONSKI SLOVAR</i>	52
3.3.3	REMZO SKENDEROVIĆ: <i>SLOVENSKO-MAKEDONSKI SLOVAR</i> IN <i>MAKEDONSKO-SLOVENSKI SLOVAR</i>	53
4	POVZETEK.....	55
5	РЕЗИМЕ.....	56
6	LITERATURA	60
6.1	SLOVARJI.....	60
6.2	OSTALA LITERATURA	60
6.3	PRISPEVKI S SPLETA.....	62

1 UVOD

Zagotovo se vsak iz lastnih izkušenj zaveda velikega pomena in pomembne vloge dvojezičnih slovarjev, saj so dandanes stiki med narodi pogostejši, raznovrstnejši, močnejši in bolj pomembni kot kadarkoli prej. To je tudi razlog, da je narasla potreba po dobrih dvojezičnih slovarjih, pri čemer ne smemo pozabiti, da so slovarji odločilni element pri negovanju mednarodnih odnosov. Sestavljanje slovarjev je zelo kompleksen proces, ki od slovaropiscev, pripravljenih sprejeti ta izziv, zahteva veliko truda, natančnosti in odgovornosti. Na žalost ostaja leksikografska praksa v jezikoslovnih krogih še vedno spregledana, veliko slovarskih izdaj tako ostane neovrednotenih, česar si v današnji dobi neprestanega medkulturnega izmenjavanja enostavno ne moremo privoščiti. S tovrstnim zanemarjanjem se mora soočiti tudi slovensko-makedonska leksikografija. Čeprav danes jezika povezujejo že štirje splošni dvojezični slovarji, od izida prvega slovarja še ni izšlo nobeno delo, ki bi te dosežke primerno ocenilo. Poudariti je potrebno, da je ocena izdanih slovarjev za samo slovaropisje posebej pomembna, saj pomaga odkriti morebitne nedodelanosti, ki jih lahko pri pripravljanju naslednjih izdaj enostavno odpravimo. Ocena in primerjava treh slovarjev, ki povezujejo slovenski in makedonski jezik, je torej pomemben korak k izpopolnjevanju makedonsko-slovenske leksikografije.

Diplomsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu so zajeti osnovni pojmi leksikografske prakse. Poleg raznih definicij različnih znanstvenikov so opisane tudi glavne značilnosti splošnih slovarjev, njihove funkcije, vrste, ciljni uporabniki ter sestavni deli. Kasneje sta predstavljena razvoja makedonskega in slovenskega slovaropisja ter nekaj dosežkov skupne leksikografske prakse. Na podlagi teh načel so v praktičnem delu analizirani trije makedonsko-slovenski slovarji, od katerih sta dva dvosmerna in obsegata tudi slovensko-makedonski del. V analizi je najprej opisan vsak slovar posebej, na koncu določenih (bistvenejših) sklopov pa je povzetek osvojenih spoznanj in kratka primerjava med slovarji. Analiza zajema vse slovarske komponente. Njen razpon sega od samega izgleda slovarja do podrobne analize vsebine geselskih člankov. Na koncu celotne analize je ocena slovarjev, kjer je poleg skupnih spoznanj vsak slovar ovrednoten tudi individualno.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 LEKSIKOLOGIJA IN LEKSIKOLOGRAFIJA

Kljub temu, da sta leksikologija in leksikografija tesno povezani med seboj, nikakor ne moremo trditi, da sta ti dve znanstveni vedi enaki. Obe panogi sta sicer samostojni poddisciplini jezikoslovja (lingvistike), a se predmet njunega preučevanja razlikuje. Leksikologija je lingvistična disciplina, ki raziskuje, opisuje in teorijsko razlaga besede, medtem ko se leksikografija oz. slovaropisje definira kot znanstvena disciplina, ki se ukvarja z načeli in metodami pisanja raznih tipov slovarje (Bojkovska, Minova-Gjurkova, Pandev in Cvetkovski 2001: 224–225). Termina izhajata iz starogrške besede *leksikos* (pridevnik je nastal iz samostalnika *lexis*, kar pomeni 'govoriti', 'način govora', 'beseda'). Termin leksikologija je sestavljen iz besed *leksikos* 'beseda', in *logos* 'učenje' oz. 'znanost', kar pomeni znanost o besedah, medtem ko je termin leksikografija sestavljen iz besed *lexikos* 'beseda' in *graphein* 'pisati', kar pomeni pisanje besed. Predmet njunega preučevanje je 'beseda', torej leksična kategorija jezika. Leksikografija se v prvi vrsti ukvarja z zbiranjem besed, njihovim razlaganjem in abecednim urejanjem, pri tem pa si pomaga z ugotovitvami s področja leksikologije. Glavni cilj leksikografije je, da poda odgovore na vprašanja, ki se nanašajo na pomen (semantiko) besed in na njihovo funkcijo v stavku, ter na vprašanja v zvezi z zbiranjem in obdelavo slovarskega gradiva (kriteriji pri izbiri leksemov, način razlaganja pomena itd.) (Bojkovska idr. 2001: 225).

2.2 SLOVAR

V učbeniku *Makedonski jezik: za srednoto obrazovanje* je slovar definiran kot posebna knjiga, v kateri so po abecednem ali kakršnemkoli drugem vrstnem redu zbrane, razvrščene in razložene besede nekega jezika. Slovar je knjiga, ki vsebuje jezikovno bogastvo nekega jezika. V njem so tudi najrazličnejši podatki o izbranih besedah; nudijo nam torej informacije o besedah, njihovem pomenu, zapisu, izgovorjavi, etimologiji, uporabi itd. Izbira gesel, njihova obdelava in obseg slovarja so pogojeni njegovemu namenu in ciljni uporabniški skupini (Bojkovska idr. 2001: 225).

Podrobnejšo definicijo nudi Piet van Sterkenburg (2003: 3, 4), ki meni, da v eno samo razlago enostavno ne moremo zajeti vseh vrst slovarjev. Najti eno definicijo za ta ogromen spekter slovarjev, bi bila samo iluzija. Sterkenburg navaja, da si pri definiciji besede 'slovar' pogosto pomagamo z definicijo 'prototipskega slovarja', ki ga razumemo kot splošni enojezični slovar. Sterkenburg si v svojem članku prizadeva najti neke karakteristike tega 'slovarja', pri čemer si pomaga z vprašanjem: *»Katere zahteve mora slovar izpolnjevati, da bi ga lahko naslovili slovar?«*¹ Da bi na to vprašanje lahko v polnosti odgovorili, je potrebno preučiti tri kriterije: obliko, funkcijo ter vsebino. Pri obliki lahko takoj opazimo, da so v slovarju zajete jezikovne informacije, urejene na različne načine. Gesla so navadno razvrščena po abecedi. Sam slovar je sestavljen iz dveh delov, iz mikro- in makrostrukture. Podatki so pri vsaki besedi jasno in sistematično razporejeni v manjše in večje odseke. Prva funkcija slovarja je seveda podajanje informacij in s tem tudi pojasnjevanje vseh vprašanj v zvezi z besedami. Vse vrste slovarjev svojim uporabnikom zagotavljajo pomoč, ki se lahko nanaša na iskanje lingvističnih in stilističnih informacij, razumevanje vsakdanjih, redkih ali težko razumljivih znanstvenih in tehničnih terminov itd. Glede vsebine je seveda samoumevno, da nam slovar podaja leksikografske informacije, torej podatke o zapisu, izgovorjavi, naglasu, deljivosti, besedni vrsti, morfologiji, etimologiji, leksikalnemu pomenu, valentnosti, pragmatičnih informacijah oziroma informacijah o rabi, kolokacijah, sistematiki, strokovnih in nestrokovnih znanjih ter o dodatnih lingvističnih ali enciklopedičnih informacijah posameznih besed.

¹ P. G. J. van Sterkenburg., 2003: A Practical Guide to Lexicography. John Benjamins Publishing: Amsterdam (str. 4).

2.2.1 Naloge slovarja

Nedvomno je (Stabej 2009: 120–121), da so slovarji za nas pomembni, saj bo vsak človek enkrat vendarle moral poseči za slovarjem, najsibo za poučevanje, prevajanje, pisanje, lektoriranje, govorjenje, razumevanje, urejanje in podobno. Informacije metajezikovne (pomensko-poimenovalne ter jezikovne) narave so torej pomembne, vendarle pa je na vprašanja: katere, kdaj, kje in kako, brez temeljnega in kvalitetnega raziskovanja skoraj nemogoče odgovoriti.

Po Tarpu (2004: 29) temelji sodobna leksikografska praksa na določitvi razmerja med potrebami vseh vrst uporabnikov, različnimi uporabniškimi situacijami in podatki, ki naj bi jih slovar vseboval, z namenom, da bi ustregel vsem potrebam ciljnih uporabnikov. Naloga slovarja je torej pomoč, ki jo slovar ponuja določenemu tipu uporabnikov, da bi zadovoljil kompleksne potrebe, ki se pojavijo v določeni situaciji. Leksikografi (Bergenholtz in Tarp 2003: 173) si pri tem pomagajo s sestavljanjem profila ciljne uporabniške skupine in s tipologijami uporabniških situacij, kjer se lahko pojavijo težave in vprašanja, rešljiva s leksikografskimi podatki, ki so podani v določenem slovarju. Na tej osnovi lahko leksikografi določijo njegov pravi namen.

Uporabniška situacija določa funkcijo slovarja, zato funkcije delimo na komunikacijsko naravnane in kognitivno naravnane, kar pa je vedno povezano z glavnimi tipi uporabniških situacij. Komunikacijsko naravnane funkcije so usmerjene na reševanje problemov, ki se lahko pojavijo med komuniciranjem, bodisi v fazi produkcije, recepcije ali prevajanja. Te funkcije se vežejo na 6 tipov komunikacijskih situacij, te so: tvorjenje besedil v maternem ali tujem jeziku, razumevanje besedil v maternem ali tujem jeziku ter prevajanje besedil iz maternega v tuj oziroma iz tujega v materni jezik. Kognitivne funkcije nastopajo v situacijah, v katerih uporabniki iz različnih razlogov potrebujejo ali želijo pridobiti raznovrstno znanje, kot so splošne kulturne in enciklopedične informacije, specifične informacije o neki znanstveni disciplini in informacije o določenem jeziku v povezavi z učenjem tujega jezika. Te funkcije nastopajo v nekomunikacijskih situacijah. Prve funkcije so torej namenjene reševanju težav, ki nastopajo med procesom komunikacije, druge pa so namenjene pridobivanju novega znanja oziroma nadgradnji obstoječega (Bergenholtz in Tarp 2003: 173–175).

Mohammad Aslam Nassimi (2004: 22–25) meni, da je omogočanje komunikacije ena izmed najpomembnejših nalog slovarjev. V sodobni družbi so slovarji zelo pomembni, njihove naloge pa podvržene stopnji razvitosti določenega jezika ter raznim političnim in kulturnim potrebam določene družbe. Nassimi vse vrste nalog, ki jih slovar opravlja, deli na dve skupini; na direktne in indirektne naloge. O direktnih nalogah govorimo takrat, ko poteka komunikacija med ustvarjalcem slovarja in njegovim uporabnikom. Uporabnik bo slovar uporabil, ko bo hotel pridobiti določeno informacijo. To lahko ponazorimo s primerom: če se želi uporabnik naučiti nekega novega jezika oz. se priučiti neke nove stroke, bo za to uporabil učni oz. strokovni slovar. Ko uporabnik želeno informacijo najde in slovar odloži, je komunikacija zaključena. Indirektna naloga slovarja poteka takrat, ko komunikacija med dvema ali več osebami že poteka in eden od udeležencev po potrebi poseže po slovarju z namenom, da bi komunikacijo olajšal oz. da bi rešil težave v zvezi z recepcijo, produkcijo ali prevajanjem besedila. Ta naloga se po navadi pripisuje dvo- ali večjezičnim slovarjem. Ko uporabnik želeno informacijo najde, slovar odloži, pri čemer se komunikacija ne ustavi, temveč poteka dalje.

Zdi se, da ostajajo uporabniki slovarjev leksikografom neznani. Znanstveniki sicer vedo, da obstajajo, a kljub temu še vedno niso prepričani, kdo to pravzaprav so in kaj dejansko počnejo, ko slovar uporabljajo. Zato so številni enojezični splošni slovarji namenjeni rojenim govorcem in tujcem ter vsem starostnim skupinam kot nekakšen svetovalni priročnik za vsakogar.

2.2.2 Ciljni uporabniki

V preteklosti so se slovarji smatrali za vir najrazličnejših podatkov o besedišču nekega jezika. V 60. letih prejšnjega stoletja je v leksikografiji prišlo do korenitih sprememb, saj se je v ospredju leksikografske dejavnosti pojavil uporabnik. Slovar je postal priročnik za reševanje težav z razumevanjem ali tvorjenjem tujejezičnih besedil. Od takrat naprej je pri sestavi slovarja potrebno upoštevati potrebe in zmožnosti ciljnih uporabnikov. Konkretne raziskave o uporabi in uporabnosti slovarjev potekajo od osemdesetih let dalje. V dvajsetih letih so se na tem področju razvile štiri raziskovalne paradigme, in sicer raziskave med uporabniki slovarjev, metaleksikografske raziskave, gradnja modela in eksperimentalne raziskave, katerih osnovno načelo so uporabniki. (Bogaards 2003: 26).

Raziskava med uporabniki slovarjev, izvedena s pomočjo ankete, temelji na samooceni uporabnikov. Strokovnjaki so hoteli ugotoviti, kako pogosto uporabniki listajo po slovarju, kaj najpogosteje iščejo, s kakšnim namenom posežejo po določenem slovarju in ali so zadovoljni z rezultati iskanja. Čeprav je odgovore mogoče interpretirati na različne načine, lahko na grobo trdimo, da se slovarji najpogosteje uporabljajo za razumevanje besedil. Uporabniki želijo izvedeti pomen nepoznanih besed. Manjši delež anketirancev uporablja slovarje za preverjanje črkovanja, najmanj jih slovar potrebuje pri poslušanju ali govoru. Rezultati so pokazali tudi, da se dvo- ali večjezični slovarji uporabljajo pogosteje kot enojezični (Bogaards 2003: 26–27).

Metaleksikografija je pristop, pri katerem se slovarje analizira z uporabniškega vidika, torej s stališča potencialnih uporabnikov. To je neke vrste kritika obstoječih slovarjev, ki temelji na veččinah uporabe in upošteva jezikovne potrebe ciljne uporabniške skupine. Tako je nastal tudi t. i. učni slovar, ki je enojezičen in je namenjen govorcem drugega/tujega jezika. Poleg tega so raziskave zanetile razprave o različnih vrstah označevanja gramatike, uporabi ilustracij in primerov, potrebi po omejenem besedišču, določenem slogu in o elektronskih slovarjih v primerjavi s tiskano različico. Ključnega pomena so tudi navodila, ki so bistvena za učinkovito uporabo slovarja. Strokovnjaki so spoznali, da uporabniki navodila pogosto kar preskočijo, še posebej če so ta preobsežna ali če vsebujejo veliko okrajšav. (Bogaards 2003: 27–28).

Bogaardsov model uporabe slovarja ponazarja posamezne korake, ki jih uporabnik zavedno ali nezavedno naredi pri rabi slovarja. Uporabnik najprej določi naravo problema, nato se odloči za najustreznejši tip slovarja, določi problematično besedo, ugotovi njeno osnovno obliko, izbere geselsko iztočnico, poišče geslo, izbere ustrezne podatke in jih priredi za specifično problemsko okolje (sobesedilo). Problemi se pojavijo takrat, ko uporabnik išče besedo v napačnem slovarju, saj za večino uporabnikov obstaja le 'ta' slovar, ki pa je v večini primerov neustrezen. Uporabnik v samo enem tipu slovarja ne more najti podatkov, ki bi ustrezali vsakemu problemskemu okolju (Bogaards 2003: 28–31).

Pri eksperimentalni raziskavi je bila skupini opazovancev dodeljena naloga, da povzamejo določeno besedilo. Pri opravljanju zadane naloge je računalniški program štel ogleds posameznih člankov. Število ogledov se je razlikovalo od posameznika do posameznika, uporabniki pa so pogosteje iskali tiste besede, ki so rabljene redkeje, kar ne pomeni, da so

pogosteje rabljene besede v resnici tudi razumeli. Bogaards je ugotovil, da na jasen način podani slovnični podatki in primeri rabe pripomorejo k boljšemu in pravilnejšemu tvorjenju povedi, a da posamezniki le neradi brskajo po slovarju, ko pa ga vendarle morajo odpreti, ga ne znajo uporabljati (Bogaards 2003: 31–33).

2.3 KLASIFIKACIJE SLOVARJEV

Dandanes so slovarji že tako razširjeni, da se niti ne zavedamo, koliko vrst jih sploh obstaja. Piet van Sterkenburg jih v svojem članku (2003: 3) navede samo nekaj: otroški slovar, slikovni slovar, prevajalski slovar, učni slovar, biografski slovar, odzadnji slovar, slovar slenga, slovar kletvic, narečni slovar, slovar lastnih imen, slovar sinonimov, slovar rim, terminološki slovar, spletni slovar, slovar na CD-ju oz. DVD-ju, obstaja pa še veliko drugih. Da bi nad tako velikim številom lahko ohranili pregled, se slovarji po številnih merilih, ki temeljijo na njihovih značilnostih, razvrščajo v skupine.

Po Pietu Swanepoelu (2003: 47) temelji uspeh pri reševanju leksikalnih težav delno tudi pri uporabnikovi sposobnosti prepoznati najprimernejši slovar, ki mu bo pri delu najbolj koristil. Da bi uporabnikom delo olajšali, obstajajo številne pragmatično usmerjene tipologije oz. uvrstitve slovarjev. Slovarska tipologija je klasifikacija vseh zvrsti slovarjev, ki so danes dostopni, in leksičnih informacij, ki jih ti slovarji vsebujejo. Njihovo sestavljanje je ključni element vseh raziskav, ki so povezane s slovarji. Dandanes obstajajo številne tipologije, v katerih nosita najpomembnejšo vlogo makro- in mikrostruktura slovarja.

Glede na namen slovarja in na način obdelave gesel jih delimo na dve vrsti, in sicer na enciklopedijske in jezikovne. Enciklopedijski slovarji podajajo izčrpne informacije o osnovnih pojmih z vseh življenjskih področij. V jezikovnem slovarju so iztočnice pojasnjene z vidika njihovega izvora, pomena in uporabe. Dodani so tudi slovnični in stilistični podatki (Bojkovska idr. 2001: 225–226).

Diplomsko delo se bo osredotočilo na delitev jezikovih slovarjev, kot je predstavljena v učbeniku za srednje šole *Na pragu besedila 2*², saj je ta delitev nazorna in zajema vse jezikovne slovarje. Glede na to, ali so v slovarju besede enega ali več jezikov, ločimo enojezične in večjezične slovarje. V enojezičnih slovarjih (kot je Slovar slovenskega

² Križaj, M., Bešter, M., Končina, M., Poznanovič, M. in Bavdek, M. (2009). *Na pragu besedila 2. Učbenik za slovenski jezik v 2. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol*. Ljubljana: Rokus Klett (str. 73–74, 76–77).

knjižnega jezika oz. SSKJ) so besede danega jezika tudi opisane in razložene v istem jeziku, v večjezičnih slovarjih pa so namesto razlage navedene tujejezične ustreznice (sopomenke). Tako enojezični kot večjezični slovarji so lahko manjšega, srednjega ali večjega obsega. Glede na to, ali slovar vsebuje vse vrste besed danega jezika ali le nekatere, ločimo splošne (SSKJ) in posebne slovarje; oboji so lahko enojezični ali dvojezični. Prva skupina posebnih slovarjev so tematski slovarji. Ti vsebujejo besede določene tematike in so lahko enojezični ali večjezični (pravopisni slovar, etimološki slovar, frazeološki slovar, odzadnji slovar, slovar tujk, sopomenski, protipomenski, kratični slovar ...). Druga vrsta posebnih slovarjev so terminološki slovarji, ki vsebujejo samo strokovno izrazje (terminologijo) določene stroke. Tudi ti so lahko enojezični ali večjezični.

Slovarji se glede na gradivo, ki ga obdelujejo, delijo na sodobne in zgodovinske ter popolne in nepopolne. Sodobni slovarji vsebujejo besede, ki pripadajo sodobnemu jeziku, medtem ko zgodovinski slovarji obdelujejo jezik, ki je bil v rabi v preteklosti. V popolni slovar je vključeno celotno besedišče nekega jezika, v nepopolni pa samo izbrani del. Popolni slovarji se ponavadi sestavljajo za izumrle jezike, kot so latinski, starocerkvenoslovanski in starogrški jezik (Bojkovska idr. 2001: 226).

Raziskava bo omejena na splošne dvojezične slovarje, ki so tudi sodobni in nepopolni. Pri tem je potrebno spomniti na Swanepoelovo opozorilo, da se številnih slovarjev ne da nedvoumno uvrstiti v eno samo kategorijo, dandanes jih je namreč večina hibridnih.

2.4 SPLOŠNI SLOVARJI

Pri kategorizaciji slovarjev na splošne in posebne je fokus na obsegu področja, ki ga slovar pokriva. Splošni slovarji se osredotočajo le na besede, ki se uporabljajo v vsakdanjem jeziku, medtem ko vsebujejo specializirani slovarji predvsem termine z nekega strokovnega področja. Ločnica med termini in besedami je zabrisana, saj pojmi pogosto preidejo iz nekega specializiranega področja v vsakdanjo rabo in s tem v vsakdanje oz. splošno besedišče. To je tudi razlog, da je v splošnih slovarjih od 25 do 40 % leksikalnih enot terminov z različnih strokovnih področij.

V splošnih slovarjih geselski članek poleg razlage pomena besede vsebuje še štiri glavne vrste podatkov (Jens Bahns 1996: 32): identifikacijske podatke (ortografija, izgovor, pregibanje/fleksija, etimologija), sintaktične/skladenjske podatke (slovnične informacije, kolokacije, frazemi, fraze), paradigmatske podatke (sinonimi, antonimi) in stilistične podatke (oznaka slogovne zaznamovanosti, informacije o vrstah besedil oz. okoliščinah, v katerih se navadno uporablja dana beseda, o pripadnosti strokovnem jeziku in o pogostosti uporabe besede). Splošni slovarji torej poskušajo uporabnikom podati čim obsežnejše informacije o določeni besedi. Iz tega lahko sklepamo, da sta osnovni funkciji splošnega slovarja ponujanje informacij o besedišču enega jezika, kar je zajeto v enojezičnem slovarju, ter nudenje pomoči pri prevajanju, kar zajema dvo- ali večjezični slovar.

2.5 DVO- IN VEČJEZIČNI SLOVARJI

Kot sem že omenila, se dvo- ali večjezični slovarji od ostalih zvrsti razlikujejo glede na funkcijo, ki jo opravljajo. V leksikografskih delih se eno- in dvojezični slovarji pogosto diferencirajo glede na način razlaganja leksemov. Medtem ko nam enojezični slovarji pojasnjujejo pomen besede v istem jeziku, nam dvojezični slovarji ponujajo tujejezične ustreznice. Njihova naloga je dekodiranje tujejezičnih izrazov in to tako, da sta oba izraza, torej tuja in domača beseda, pomensko ustrezna. Uporabnikom je potrebno podati vsaj eno ustreznico v ciljnem jeziku, dobro je navesti tudi vse pomene, ki jih lahko ima določena ustreznica v ciljnem jeziku glede na sobesedilo.

Koncept dvojezičnega slovarja sprva deluje zelo enostavno: slovar naj bi nam podal besede izvirnega jezika in zatem ustreznice v ciljnem jeziku. Pri tem ne smemo pozabiti, da so dvo- in večjezični slovarji lahko tudi eno- ali dvosmerni. Dvosmerni slovarji so navadno manjši in manj obsežni, njihov glavni namen je vzpostavljanje komunikacije.

Po mnenju profesorja Christiana Lehmana³, ki se v svojih trditvah sklicuje na dela Gerharda Wahriga in F. J. Hausamanna, leksikografi pogosto ne upoštevajo narave ciljnih uporabnikov. Čeprav številni pojmujejo dvojezične dvosmerne slovarje kot nekaj simetričnega, da torej oba dela vsebujeta identične sestavke, sprva iz izvirnega jezika J1 v ciljni jezik J2 ter obratno, je to napačno. Leksikograf jezika ne sme obdelati enakovredno, saj za ciljnega uporabnika to tudi nista. J1 je namreč materni jezik ciljnega uporabnika slovarja, medtem ko je J2 za uporabnika zgolj tuj jezik. V primeru, da se bo uporabnik v ciljnem jeziku poslušal izražati, se bo poslužil onamaziološke⁴ funkcije slovarja. V prvem delu slovarja bo iskal izraze, s katerimi bo lahko uspešno komuniciral. Ko pa si bo ciljni uporabnik prizadeval najti izraz v J2, ki ga je nekje slišal oz. prebral, se bo poslužil semaziološke⁵ funkcije slovarja. V drugem delu slovarja bo poiskal izraze in njihovo razlago. Iz tega primera je jasno, da oba dela dvosmernega dvojezičnega slovarja ne smeta biti identična. Ciljni uporabnik bo v prvem delu, torej J1 – J2, pričakoval fonološke, gramatične, semantične ter stilistične informacije, medtem ko bo v drugem delu, torej J2 – J1, potreboval samo semantične podatke, kot so pomeni nekega izraza.

³ Avtor, C. H. (2013). Lexicography. Pridobljeno 27.7.2015, s

http://www.christianlehmann.eu/ling/ling_meth/ling_description/lexicography/index.html

⁴ V tem primeru izhajamo iz predmetnosti (splošne predstave o nekem pojmu). V slovarju si pomagamo z vprašalnico: *Kako se imenuje kdo/kaj?*

⁵ Vprašamo se po označenem. V tem primeru se vprašamo: *Kaj izraz iz določenega jezika pomeni?* Na tem načelu temeljijo vsi tipi slovarjev, ki leksemski izraz jezikovno pojasnjujejo.

2.6 GLAVNE ZNAČILNOSTI SPLOŠNIH SLOVARJEV

2.6.1 Tipologije slovarjev

Kot v svojih delih poudarjata akademika L. V. Ščerba in H. E. Wiegand, sta izdelava tipologij in uvrstitev slovarjev v določen tip ključna elementa pri njihovem sestavljanju. Ponavadi so slovarji namenjeni le določeni skupini uporabnikov in so koristni za doseganje specifičnih ciljev. Klasični način oblikovanja splošnega dvojezičnega slovarja je namenjen zlasti učenju tujih jezikov. Ta tip je koristen predvsem za šolarje, dijake in študente, saj podpira učenje tujih jezikov in omogoča razumevanju tujejezičnih besedil. Poleg tega so tradicionalni dvojezični slovarji zasnovani tako za govorce izvirnega jezika kot tudi za govorce ciljnega jezika (Nassimi 2004: 26).

Kromann, Riiber in Rosbach v svojih delih označujejo tipologijo slovarja kot (1984: 161) uporabniški profil slovarjev, kot njegovo opremo, ki mora biti v skladu s potrebami in kompetenco zadanega in relevantnega kroga uporabnikov. Da bi lahko uspešno sestavili uporabniški profil slovarjev, je na tem področju potrebno izpeljati številne raziskave, ki pa so v številnih primerih le težko izvedljive. Za konec je potrebno dobro premisliti še, koliko in katere slovarje določen jezikovni par sploh potrebuje.

Čeprav razlikuje nova funkcijska teorija štiri tipe uporabniških potreb oziroma uporabniških situacij (komunikacijske, kognitivne, operativne in interpretativne), so se do sedaj leksikografi zadovoljevali le z upoštevanjem dveh tipov potreb: kognitivnih⁶, zastopanih v specializiranih slovarjih, in komunikacijskih, zastopanih v jezikovnih slovarjih (Bergenholtz in Tarp 2003: 175).

2.6.2 Struktura in sestavni deli slovarja

Že pred snovanjem slovarja je potrebno predvideti njegovo strukturo, torej razporeditev sestavnih delov, ki morajo ustrezati vsebini, ki jo želi leksikograf predstaviti.

Strukturo celotnega slovarja lahko razdelimo na tri ravni. Prva raven, ki je tudi največja, je slovarski okvir, ki obsega niz glavnih sestavnih delov slovarja. V podkategorijo tega oddelka spada seznam iztočnic, ki so razdeljene na podlagi makrostrukture danega slovarja. Vsaka iztočnica ima tudi notranjo strukturo, ki jo imenujemo mikrostruktura.

⁶ To so potrebe, ki se kažejo kot radovednost, vedoželjnost, kot težnja po znanju, spoznavanju novih stvari in učenju (<http://svetovalnicakameleon.si/splosno/maslowa-hierarhija-potreb/>, 20. 8. 2015).

Osrednji del vsakega slovarja je seznam gesel, ki ob sebi zahteva tudi druge komponente. Na začetku slovarja je ponavadi kazalo, ki označuje njegove glavne dele. Sledi mu predgovor, ki ponuja informacije o namenu slovarja, ciljni uporabniški skupini, o izhodišču in omejitvah, ki iz njega izhajajo, ter o prejšnjih izdajah oz. slovarjih, ki obravnavajo enako področje. Zatem so zapisana navodila za uporabo, ki obravnavajo teme, kot so makrostruktura slovarja, temeljna načela pri določanju besednih enot za gesla ali podgesla, torej izbira gesel in mikrostruktura geselskih člankov. Slovarji lahko vsebujejo tudi kratek pregled slovnice določenega jezika. Sledijo dodatki, ki so pogosto vneseni glede na potrebe določenega slovarja. To so prečrkovalne razpredelnice, pretvorbene tabele, seznam okrajšav ter seznam simbolov. Na koncu slovarja je lahko naveden tudi seznam literature⁷.

2.6.3 Makrostruktura

S pomočjo analize makrostrukture dvojezičnih slovarjev lahko ocenimo avtorjevo izbiro in porazdelitev izbranih gesel. H. E. Wiegand in F. J. Hausmann⁸ termin makrostruktura definirata kot izbor in način razvrščanja gesel znotraj slovarja. Poznamo dva načina razvrščanja gesel (Bergenholtz in Tarp, 1995: 190): abecedno in sistematično. Pri abecednem razvrščanju, ki je tudi najpogosteje uporabljeno, so leksikalne enote urejene po abecednem redu določenega jezika. Abecedni način razvrščanja gesel je uporabnikom najbližji, saj je zelo enostaven za uporabo. Takšno razporeditev lahko uporabimo za vse slovarje, ne glede na področje. Pri sistematičnem razvrščanju po vsebinskem področju pa so pojmi urejeni glede na njihovo medsebojno semantično povezanost. Henning Bergenholtz in Sven Tarp (1995: 192–194) ločita še tri podkategorije abecednega razvrščanja: besedno urejanje, razvrščanje v niše ter razvrščanje v gnezda. Pri besednem urejanju lahko posamezna leksikalna enota ustreza le enemu geselskemu članku. Princip razvrščanja v niše vsebuje tudi podgesla. Vsaka niša namreč vsebuje več člankov, katerih osnova je izhodiščno geslo. Razvrščanje gesel v gnezda je podobno razvrščanju v niše. Geslo vsebuje več člankov ter podgesla, vendar je abecedno zaporedje (za razliko od urejanja v niše) lahko prekinjeno znotraj gnezda. Tako se lahko vsa gesla z istim korenem pojavijo pod istim izhodiščnim geslom.

⁷Avtor, C. H. (2013). Lexicography. Pridobljeno 12. 8. 2015, s http://www.christianlehmann.eu/ling/ling_meth/ling_description/lexicography/index.html?http://www.christianlehmann.eu/ling/ling_meth/ling_description/lexicography/dict_structure.html

⁸Avtor, C. H. (2013). Lexicography. Pridobljeno 12. 8. 2015, s http://www.christianlehmann.eu/ling/ling_meth/ling_description/lexicography/index.html

2.6.4 Mikrostruktura

Po besedah Vladimirja Gudkova (1969: 263) se v sodobnem slovaroslovju največ pozornosti posveča zgradbi slovarskega geselskega sestavka: v njem se morata jasnost in jedrnatost izražanja povezovati s polnostjo pomenoslovnega in slovničnega obvestila. V knjižnih izdajah se jasnost in jedrnatost ujemata z grafično ureditvijo geselskega sestavka, saj je preglednost mogoče doseči le z različnim oblikovanjem besedila, odstavki, ločili med raznimi slovarskimi podatki in drugimi indikatorji.

Pod pojmom mikrostruktura razumemo razvrstitev informacij v geselskem članku. Pri urejanju informacij je potrebno upoštevati tudi ciljne uporabnike slovarja, saj so informacije namenjene njim. Bergenholz in Tarp (1995:200) navajata, da je glede na mikrostrukturo geselskega članka ta razdeljen v polja, ki vsebujejo določene informacije. Pomembno je, da geselski članki enakovredno obravnavajo vse geselske kategorije. Mikrostruktura geselskega članka dvojezičnega slovarja pogosto vsebuje sledeče informacije: geslo, slovnične informacije, izgovor besede ter semantično ustreznico. V primeru slogovne zaznamovanosti besede je seveda potrebno uporabnika slovarja na to opozoriti. Po potrebi je ta informacija dana pred prevedkom. Tudi slovnične informacije se v dvojezičnih slovarjih ponavadi pojavijo pred prevodno ustreznico. To so informacije o besedni vrsti, spolu, oblikoslovju in skladnji. V nekaterih dvojezičnih slovarjih so zapisane tudi kolokacije, v katerih se prevodna ustreznica pojavlja. Slednje je najbolje navesti takoj za prevedkom in to po abecednem redu, glede na prvo komponento te ustaljene besedne zveze. Seveda so ponekod razvrščene tudi po naključnem vrstnem redu, kar pa zaradi slabše preglednosti ni priporočljivo. V nekaterih slovarjih so v geselskem članku lahko navedeni tudi sinonimi in antonimi. Ti so lahko razvrščeni po pogostosti ali po abecednem vrstnem redu, kar je bolj priporočljivo. Ponavadi so navedeni na koncu geselskega članka. Lahko se zgodi, da ima določena beseda več prevodnih ustreznic in zato prihaja do težav pri njihovem razporejanju. V tem primeru se jih navaja po abecednem vrstnem redu ali pa po priporočeni uporabi, kar je pri dvojezičnih slovarjih boljše, saj lahko uporabniki brezskrbno izberejo prvo ustreznico, ki velja za najvarnejšo.

2.7 PRIPRAVA NA IZDELAVO SLOVARJA

Abecedno urejeni splošni dvojezični slovar srednjega obsega vsebuje od približno 45.000 do 70.000 slovarskih sestavkov, kar naj bi predstavljalo nabor splošnega besedišča izhodiščnega jezika. Da bi slovaropisec prišel do tako velikega števila iztočnic, mora pri zasnovi slovarja zajeti veliko število jezikovnih virov, med katerimi so nepogrešljivi obstoječi slovarji in besedilni korpusi. Leksikografi so nato postavljeni pred izziv, saj se morajo odločiti, katere lekseme vnesti v slovar. Zagotovo je sestavljanje slovarjev zelo težka naloga, saj je poleg liste možnih iztočnic (s podatki o pogostosti pojavljanja) potrebno, da se leksikograf osredotoči tudi na določene podatke, ki jih geselski članek dvojezičnega slovarja potrebuje (podatki o izgovarjavi, osnovni slovnični (oblikoslovni) podatki o iztočnici, pomenska struktura, pogosti skladijski vzorci z udeleženci, najpogostejše kolokacije, frazeologija, informacije o pragmatiki, izbrani slovarski zgledi rabe iztočnice). Nedvomno so leksikografi pri svojem delu pod zelo velikim pritiskom, saj je v primeru slabega slovarja njihov trud izničen, uporabniki pa razočarani (Krek 2003: 44).

Marko Stabej v svojem članku z naslovom *Slovarji in govorci: kot pes in mačka?* (2009: 123) poudarja, da je pri načrtovanju slovarja nujno natančneje spoznati in upoštevati številne jezikovne situacije ciljnih uporabnikov, saj si s tem leksikografi olajšajo delo in povečajo možnosti za uspeh. Potrebno je analizirati sporazumevalne potrebe govorcev ter spoznati, v katerih vidikih njihova jezikovna zmožnost samostojno ne zadošča za izpeljevanje njihovih sporazumevalnih potreb v zadovoljivi obliki tvorjenja ali razumevanja besedil. Šele ko znamo odgovoriti na ta vprašanja, lahko ciljni publiki uporabnikov na ustrezen način ponudimo določene informacije. Za resnično upoštevanje naslovnikov je vredno v postopek vključiti še vmesno slovaropisno fazo testiranja posameznih slovaropisnih rešitev na konkretni populaciji in pri reševanju konkretnih jezikovnih in sporazumevalnih problemov.

2.7.1 Slovarsko gradivo

Ada Vidovič Muha v svojem članku *Temeljne prvine zasnove Pleteršnikovega slovarja* (1995: 460) navaja, da je slovarska zasnova tista, ki določa zbiranje in izbiranje gradiva ter oblikovanje slovarja. Seveda je mogoče že zbranemu gradivu slovarsko zasnovo tudi prilagoditi, nikakor pa ni mogoče uresničiti določene zasnove brez ustreznega gradiva. Gradivo oziroma gradivna dokumentiranost je postavljena v samo središče smiselne in verodostojnega slovarskega dela.

Simon Krek v svojem članku z naslovom *Sodobna dvojezična leksikografija* (2003: 45–46) loči dva tipa empiričnih zasnov, iz katerih lahko leksikografi pridobijo podatke. Prvi vir so obstoječi slovarji in drugi jezikovni priročniki izhodiščnega jezika. V primeru, da teh ni oz. so neustrezni, je drugo možno izhodišče slovarskega dela čim večja zbirka sodobnih besedil, ki ogromno pove o rabi besed. Najbolje je, da je ta zbirka zbrana po načelih korpusnega jezikoslovja za namene raziskovanja jezika. Želene podatke se iz tako imenovanega referenčnega besedilnega korpusa izlušči z različnimi korpusnojezikoslovnimi metodami. Poleg besedil je potrebna tudi posebna programska oprema, ki omogoča raziskovanje velike količine besedil, t. i. konkordančnik. Najosnovnejši in najpomembnejši faktor pri ekstrakciji leksemov iz korpusov je pogostost pojavljanja, saj tako najlažje presodimo, ali je vnos leksema v slovar upravičen. Drugi pomemben dejavnik je njihova distribucija po različnih besedilnih virih. V primeru, da se beseda pojavlja le v enem ali nekaj virih, gre lahko za idiolekt enega avtorja ali za termin, ki ni del splošnega besedišča. Čeprav korpusi praviloma ne razpolagajo s slovničnimi podatki, so vanj vneseni tisti, ki pripomorejo k oblikoskladenjskemu označevanju. Na ta način lahko iztočnicam, ki se pojavljajo v izbranem korpusu, določimo oblikoslovne ali skladijske lastnosti in jih na ta način združimo v nadrejeno kategorijo ali razdelimo na podrejene kategorije. S statističnimi metodami raziskovanja okolice iztočnice lahko dobimo precej podatkov o pomenski strukturi, skladijskih vzorcih, kolokatorjih in frazeologiji. Korpusno jezikoslovje je pri prepoznavanju kolokacijskih zvez, pogostih skladijskih vzorcev in tudi pomenov posamezne pojavnice s pomočjo statističnih metod v zadnjem desetletju in pol izjemno napredovalo. Mija Michelizza (2011: 20 (Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja)) navaja, da velja povezava med slovarji in besedilnimi korpusi danes za samoumevno, saj so slovarji, ki niso nastali s pomočjo besedilnega korpusa, redki.

Vse te podatke imajo jeziki z bogatejšo leksikografsko tradicijo na voljo v prvem tipu jezikovnih virov, torej v obstoječih eno- ali dvojezičnih slovarjih izhodiščnega jezika in v drugih jezikovnih priročnikih, kot je pravopis, ter v posebni slovarski obliki – v tako imenovanem 'slovarskem torzu'. Slednji ni pravi slovar, ampak vsebuje vse potrebne podatke o izhodiščnem jeziku za izdelavo bodisi enojezičnega ali dvojezičnega slovarja: izbor iztočnic s slovničnimi podatki, osnovno pomensko strukturo s frazeologijo, kolokacijami in zgledi rabe. Med ostalimi specializiranimi viri je pri dvo- ali večjezičnih slovarjih potrebno omeniti tudi t. i. paralelni korpus. To je zbirka prevedenih besedil v obeh jezikih in je zajeta v

posebnem konkordančniku. Ta omogoča iskanje po obeh jezikih in prepoznavanje prevodnih ustreznic (Krek 2003:47).

Poleg obstoječe literature in besedil se leksikografi lahko zanesejo tudi na svojo lastno kompetenco. Pri postopku, ki se imenuje introspekcija, se leksikografi zanašajo na svojo lastno jezikovno kompetenco, ki jo razumemo kot avtorjevo aktivno in pasivno znanje jezika, v kombinaciji s poznavanjem kulture izbranih jezikov, ki jih slovar pokriva (Bergenholtz in Tarp 1995: 91).

2.7.2 Izbor geselskih iztočnic

Po Bergenholtzu in Tarpu (1995: 99) sta količina in vrsta izbranih gesel enako pomembna kot kakovost geselskega članka. Pri kakovosti je potrebno biti pozoren še na izbor gesel, ki mora biti natančen in v skladu s ciljem določenega slovarja. Temeljna načela izbiranja je nato potrebno pojasniti v uvodu slovarja ali v navodilih za uporabnike. Mohammad Aslam Nassimi (2004: 148) priporoča, da vsa v slovar zajeta gesla temeljijo na empirično zasnovanem in lahko preverljivem gradivu.

Zaradi hitrega družbenega in tehnološkega razvoja slovarji hitro zastarajo in jih je potrebno stalno dopolnjevati. Poleg tega mora biti izbor geselskih iztočnic v skladu z vrsto danega slovarja. Pri splošnem dvojezičnem slovarju je še posebej potrebno upoštevati osnovne komunikacijske situacije in teme, s katerimi se govorci ciljnega jezika v vsakdanjem življenju srečujejo. Ta 'osnovni' nabor gesel zajema besede, ki so predmet vsakdanje komunikacije in se pojavljajo tako v ustni kot v pisni komunikaciji, zato so v takšnem slovarju z veliko verjetnostjo tudi najbolj iskani leksemi. Pri tem se je potrebno zavedati, da je sodobni knjižni jezik določenega jezika nadregionalen in razumljiv vsem govorcem. Posledično se je potrebno izogniti številnim leksikalnim enotam, ki so regionalno ali tehnično pogojene, kot so narečne besede, slengizmi, žargonizmi, strokovni izrazi, besede iz leposlovja itd. Pri takšnem vsesplošnem naboru gesel so zapostavljeni tisti uporabniki, ki pri osvajanju tujega jezika berejo razna strokovna besedila, saj je v slovar ponavadi zajetih le malo terminov (Nassimi 2004: 148–149).

Pri izločanju besed je potrebno zasnovati tudi načela vključevanja posameznih kategorij enobesednih iztočnic, kot so lastna imena in kratice, ter večjih struktur, besednih zvez, kot so npr. stalne besedne zveze (Krek 2003: 46).

2.7.3 Prevodno ustreznice

Po Francu Novaku (2008: 326–329) je pomenskost najpomembnejša lastnost besede. Če človek ne pozna pomena besede, ga bo poiskal v slovarju. Avtor navaja, da poznamo več tipov slovarskih ubeseditiv pomenov. Splošni razlagalni slovarji razpolagajo s splošnimi slovarskimi razlagami, terminološki slovarji in enciklopedije pa vsebujejo terminološke oz. leksikonske razlage, ki so natančnejše in obširnejše od splošnih. Dvo- in večjezični slovarji namesto razlag uporabljajo ekvivalente ali ustreznike drugega oz. ciljnega jezika. Ustrezniki so torej pomembni za prikazovanje pomenov besed.

Pri sestavljanju tovrstnega slovarja je najlažja naloga leksikografov leksemu poiskati semantično ustreznico v tujem jeziku. Težave se lahko pojavijo, ko pripnemo še sobesedilo, saj zgolj direkten prevod v številnih primerih ne zadošča. Ti podatki so še posebej pomembni, ko je glavni cilj dvojezičnega slovarja pomoč pri osvajanju tujega jezika. Pogosto je leksem v J1 večpomenski, kar pomeni, da sta istemu izrazu podrejena dva ali več pomenov. V takšnem primeru je danemu leksemu v J2 potrebno poiskati ter v slovar zapisati čisto vse relevantne, semantično ustrezne lekseme. Da v komunikaciji ne bi prišlo do nejasnosti, slovar uporabniku pomaga tako, da postavi pomen, ki bi glede na ciljno publiko v najpogostejših situacijah veljal za najbolj primerne, na prvo mesto. V nekaterih primerih to ni direkten prevod. France Novak (2008: 329) dodaja, da je pri manjših slovarjih ekvivalentni niz za večpomenske besede pomensko razmejen s podpičji. Podpičje torej nakazuje drugotni pomen, vejica pa sinonimni izraz.

Ta kompleksen postopek se prične z enojezično analizo pomenov iztočnic, slovničnih informacij, kolokacij in frazeoloških enot, nato šele sledi kontrastivna analiza. V dvojezičnem slovarju je smiselno izpostavljati prevodne ustreznice predvsem s stališča pogostosti in kontrastivnih težav. Če imamo torej v izhodiščnem jeziku zabeležene informacije o iztočnici ter o njeni okolici s stališča pogostosti, je potrebno vse izpostavljene pomene in strukture preveriti s kontrastivnega stališča in izbrati tiste prevodne ustreznice, ki se pojavljajo najpogosteje, ter tiste, kjer pri pogostem pomenu ali strukturi iztočnice izhodiščnega jezika v ciljnem jeziku dobimo netipični, odmaknjeni prevod (Krek 2003: 54).

2.7.4 Ciljni uporabniki

V primerjavi s specializiranimi so splošni slovarji glede na uporabnike manj omejeni. Ciljna publika je v tem primeru raznovrstnejša, saj se nam ni potrebno ozirati na stopnjo strokovnega znanja posameznih uporabnikov.

Kriterijev, po katerih bi lahko razdelili uporabnike, je mnogo, v našem primeru bi kot ključni element lahko določili materni jezik uporabnikov. Uporabniki slovarja predstavljajo določen delež slovenske oziroma makedonske populacije. Pri izdelavi slovarjev, ki naj bi bili vedno prilagojeni potrebam in zmožnostim ciljnih uporabnikov, je najprej potrebno določiti skupne značilnosti govorcev, ki se učijo bodisi makedonščine bodisi slovenščine. Da bi lahko sestavili ustrezen slovar, je potrebna podrobna analiza obeh jezikov ter njihovega kulturnega okolja. Seveda tukaj ni govora o homogeni skupini, saj znanje tujega jezika, strategije učenja in komuniciranja v tujem jeziku variirajo od uporabnika do uporabnika (Rozman 2004: 64).

Kriteriji, po katerih bi še lahko razdelili uporabnike, so starost, družbeni sloj, spol in poklici, ki jih opravljajo (Kadilnik 2010: 70).

2.7.5 Medij

Slovarji so dandanes lahko objavljeni v različnih vrstah medijev. Običajna, tradicionalna oz. tiskana oblika slovarja, ki med starejšimi še vedno velja za najbolj priljubljeno, je dandanes v veliki meri že prenesena tudi v računalniško okolje. Razlog za to je zelo preprost. Šinasi Derebej (2011: 2) navaja, da je sestavljanje slovarja dolgotrajna in mukotrpna naloga. Do izida prvega izvoda traja približno eno leto, ti pa ponavadi vsebujejo od 4–8 % napak. Da bi prišli do sprejemljive kakovosti (pod 1 % napak), so potrebne vsaj 3 ali 4 izdaje. V najboljšem primeru je za dober slovar potrebnih 10 let mukotrpnega dela. To ga naredi zelo dragega, še posebej če je število prodanih primerkov majhno.

Številne obstoječe knjižne slovarje, enojezične ali dvojezične, imamo zato tudi že v elektronski obliki: pojavljajo se kot aplikacije za vse vrste računalnikov, na internetu, v obliki SMS-ov na mobilnih telefonih ali v specializiranih napravah (Quicktionary). Zaradi širjenja interneta so dvojezični slovarji sedaj dostopni tudi brezplačno. Pojavili so se iskalniki, ki iskano besedo ali besedno zvezo iščejo po vseh brezplačno dostopnih slovarjih (www.onelook.com). V takšni obliki je uporabnost slovarjev neizmerno večja kot v knjižni, saj je med drugim s tem omogočen tudi direktni dostop do slovarskih iztočnic. Slovarji se z

digitalizacijo znebijo zoprne abecedne razvrstitve iztočnic. Še ena pozitivna lastnost elektronskih slovarjev, ki je pri tiskanih knjigah praktično nemogoča, je možnost hitrega in konstantnega sodelovanja z uporabniki. Uporabniki urednike lahko obvestijo o manjkajočih besedah, nepravilnih vnosih, nepravilnih, nepopolnih ali boljših prevodih, o težavah pri uporabi itd., lahko pa uporabnik tudi sam vnaša popravke. Te možnosti ponuja že precej slovarjev, najbolj znan med njimi je zagotovo googlov prevajalnik. Dvojezični slovarji so poleg črkovalnikov prvi jezikovni priročniki, ki so se pojavili v obliki računalniške aplikacije. Slovensko dvojezično slovaropisje je v digitalno dobo prišlo leta 1994 z izdajo Velikega nemško-slovenskega slovarja v programu ASP (Krek 2003: 30, 32–33).

2.8 KRATEK PREGLED ZGODOVINE MAKEDONSKEGA IN SLOVENSKEGA SLOVAROPISJA TER MAKEDONSKO-SLOVENSKE SPLOŠNE LEKSIKOGRAFIJE

2.8.1 Makedonsko in slovensko slovaropisje

Zanimanje za slovarje in njihova uporaba segata že pred našo dobo. Tako se je že v Aleksandrijski šoli (v 2. in 3. stol. pr. n. št.) in tudi v Indijski slovnični šoli (v 4. stol. pr. n. št.) prevajalo in preučevalo rokopise. Domneva se, da je najstarejši makedonski slovar nastal v 16. stoletju. Iztočnice v njem so zapisane v grški abecedi ter razložene v grščini. Proti koncu 18. in tekom 19. stoletja so se v Makedoniji začeli pojavljati t. i. sporazumevalni slovarji, od katerih je najbolj poznan *Štirijezični slovar (Четирјазичник)* moskopoljskega meniha Danijela, natisnjen leta 1794 v Benetkah, ki zajema štiri jezike (grški, vlaški, albanski in makedonski). Makedonska verzija tega slovarja je zapisana v ohridskem narečju. Leta 1841 je prvi makedonski tiskar Teodosije Sinatski v Solunu pretiskal omenjeni slovar in mu dodal tudi turško paralelo kot jezik takratne državne administracije v Makedoniji. Kasneje je bilo delo pretiskano iz grške grafike v cirilico. Od poznejših tvorb je potrebno posebej omeniti slovarja Gjorgija Pulevskega, in sicer *Slovar štirih jezikov (Речник од четури јазика)* in *Slovar treh jezikov (Речник од три јазика)*, ki sta izšla v Beogradu leta 1873 in 1875. Poleg teh pa spada v zgodovino makedonske leksikografije tudi vrsta manjših slovarjev, v katerih se tolmačijo makedonske besede. Leta 1861 je v Zagrebu izšel *Zbornik bratov Miladinovih (Зборникот на браќата Миладиновци)*, ki vsebuje tudi majhen slovar neznanih besed. Ti slovarji, ki jih najdemo v zbornikih makedonske ljudske književnosti, kjer so zajeti zgolj kot dodatek, se pojavljajo tudi v delih Marka Cepenka (*Македонски народни умотворби*, Skorje, 1972) in Kuzmana Šapkareva (*Избрани дела од Кузман Шапкарев*, Skorje, 1976). Ob vsem tem je zaživela potreba po nastanku slovarja makedonskega knjižnega jezika, ki je postala neizogibna v času druge svetovne vojne. Pričelo se je zbiranje besednega gradiva. Po osvoboditvi leta 1945 je izšla skromna knjižica z naslovom *Pravopis makedonskega jezika (Правонис на македонскиот јазик)*, s katero se je ustalila norma za nadaljnji razvoj makedonskega knjižnega jezika. Leta 1950 sta Blaže Koneski in Krum Tošev v Skopju izdala *Makedonski pravopis so pravopisen rečnik (Македонски правонис со правонисен речник)*. Po dolgoletnem mukotrpnem delu je leta 1961 končno izšel prvi del *Речник на македонскиот јазик*, katerega notranji podnaslov se glasi »со српскохрватски толкувања«. Zadnji del slovarja je izšel leta 1966 (povzeto po Tanturovska 2011: 109–110 in Ristovski 1963: 156).

S tem dogodkom je zaživela leksikografija makedonskega knjižnega jezika. V dobrih petdesetih letih je izšlo še veliko jezikovnih priročnikov, ki so na eni strani krepili knjižni jezik makedonskega naroda, na drugi pa ga povezali z ostalimi narodi in jeziki.

Slovincem naj bi prve jezikovne priročnike prinesel protestantizem. Nastanek slovenskega knjižnega jezika je tesno povezan s humanizmom in reformacijo. Del duhovščine je v 16. stoletju zajel novi val prenove krščanstva, ki je povzročil objavo svetega pisma in opravljanje bogoslužja v maternem jeziku vernikov. Tako je izšla tudi prva slovenska knjiga, Trubarjev *Katekizem* (1550), napisana v jeziku, ki ga je avtor obvladal; Trubar ga je imenoval kranjski slovenski jezik (Hribar in Nikolovski 2010: 347–348).

Zametke slovenskega slovaropisja predstavljajo sezname besed oz. manjši glosarji, ki vsebujejo slovensko in latinsko besedje. Številni so bili kasneje uporabljeni za osnovo prvih pravih slovarjev. Najstarejši znani tovrstni slovenski slovarček je *Abecedarium* Primoža Trubarja. Slovarček, izdan leta 1550, vsebuje 86 besed, razvrščenih po abecedi. To so v glavnem lastna in občna imena. Delo je ohranjeno v samo enem izvodu. Nekateri trdijo, da naj bi začetki slovenskega slovaropisja segali že v 15. stoletje. *Stiški rokopis* naj bi vseboval kratek latinsko-slovenski glosar. Večina strokovnjakov meni, da se je slovaropisje na Slovenskem pravzaprav pričelo v 16. stoletju z Bohoričevo slovnico (1584) in obema Dalmatinovima Registroma (1578 in 1584). Če na kratko povzamemo največje uspehe v zgodovini slovenskega slovaropisja, je prvi tovrstni dosežek Megiserjev *Slovar štirih jezikov* (*Dictionarium quator linguarum*), objavljen leta 1592. Slovenski izrazi so večinoma vzeti iz dolnjščine, vsebuje pa tudi nekaj gorenjskih besed. Čeprav je bil Megiser Nmec, je v njem obdelal zelo velik del slovenskega besednega zaklada. Njegovo zanimanje za slovenski jezik lahko povežemo s prijateljevanjem s slovenskimi protestanti, bil je namreč sošolec Trubarjevih sinov ter Jurija Dalmatina. Drugi pomemben slovar je *Zaklad več jezikov* ali *Slovar več jezikov* ali *Mnogojezični slovar* (*Thesaurus polyglottus*). Glosar zajema približno 8500 latinskih in 10.445 slovenskih besed. Megiserjevi slovarji so še posebej pomembni pri ohranjanju slovenskega knjižnega besedišča vse do 19. stol., saj kljub številnim poskusom skoraj dvesto let ni izšel noben podoben slovar. Naslednji vrhunec slovenskega slovaropisja je rokopisni *Latinsko-slovenski slovar* (*Dictionarium latino-carniolanum vel carniolicum*) Matije Kastelca, objavljen leta 1680. Slovar je nastal ob prelomu stoletja in zajema besednjak iz vseh slovenskih narečij. Pater Hipolit je leta 1712 objavil *Trijezični slovar* (*Dictionarium*

trilingue) v dveh delih, ki naj bi pomagal redovnikom prenašati latinsko in nemško nabožno literaturo v slovenščino. (Novak, K. 2013: 5–8). Sledi Pohlinov *Trijezični slovar* (1781), Vodnikov *Slovenske Besednjak* (1800–1817), ki ga je v celoti objavil Cigale (1860), slovarčki, tiskani in rokopisni, npr. italijansko-slovenski slovar Alasia da Sommaripe, *Vocabolario Italiano e Schiavo* (1607), *Kranjsko besedishe pisano* (17. stol.), ki predstavlja prvi slovenski rokopisni slovarček s slovenskimi iztočnicami in še bi lahko naštevali (Marko Jesenšek 2008: 7).

Pregled slovenskega slovaropisja dokazuje, da je bila leksikografska praksa tega jezika zelo aktivna. Slovensko slovaropisje je v svojih prizadevanjih za poenotenje knjižne norme ves čas težilo k odpovedovanju ožjim pokrajinskim posebnostim in se približevalo osrednjeslovenski knjižni podobi. Slovaropisci so zagovarjali besedišče, ki bi se raztezalo od osrednjega do vzhodnega dela dežele, kar je vplivalo na kasnejšo knjižno obliko tega jezika (Marko Jesenšek 2008: 8–9).

2.8.2 Makedonsko-slovenski splošni slovarji

Lidija Arizankovska v predgovoru *Slovensko-makedonskega* in *Makedonsko-slovenskega slovarja* Remza Skenderovića pravi, da so vzajemne vezi med Makedonijo in Slovenijo kljub zemljepisni oddaljenosti obstajale, obstajajo in bodo obstajale, njuno zbliževanje in medsebojno sodelovanje pa traja že stoletja in se nadaljuje tako na kulturni, družbenozgodovinski in tudi na ekonomski ravni (Arizankovska v Skenderović 2012: 7).

Prvi korak v makedonsko-slovenski leksikografiji predstavlja *Makedonsko-slovenski slovar* Franca Novšaka, ki je izšel leta 1982. Novšak (1982: 5) pravi, da vzrok za nastanek slovarja ni le v naglem razvoju makedonskega jezika in literature ter v njuni uveljavitvi v svetu, temveč zlasti življenjska potreba po tem, da se jugoslovanski narodi temeljiteje spoznamo in se kulturno ter gospodarsko tesneje povežemo. Novšak poudarja, da je s tem narejen le prvi korak in da bo slovenski knjižni trg kmalu potreboval popolnejši makedonsko-slovenski in slovensko-makedonski slovar, ki bosta popravila zamudo v naši leksikografiji in odpravila dolgoletno pomanjkanje slovarskih pripomočkov med jezikoma. Po skoraj desetletnem zatišju v makedonsko-slovenski leksikografiji se je na trgu končno pojavilo drugo leksikografsko delo *Osnovni frekvenčni slovar Nove Makedonije* (*Основен честотен речник на Нова Македонија*) avtorja Dragija Stefanije, pri katerem gre samo za zelo kratek seznam makedonskih in slovenskih besed (Nikolovski: 2010). Leta 1998 sta Dragi Stefanija in Tone

Pretnar izdala *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonsko slovar* (*Мал македонско-словенечки релник* in *Мал словенечко- македонски речник*). Gre za eksperimentalni slovar, pri katerem je makedonski del vzet iz novinarskih besedil dnevnika *Nova Makedonija*. Prevajanje geselskih iztočnic v slovenščino je opravil pokojni docent na Filozofski Fakulteti v Ljubljani, dr. Tone Pretnar, pri tem mu je pomagala tudi ekipa strokovnjakov (Stefanija in Pretnar 1998: 2–3). Najnovejši tovrstni dvojezični slovar je izšel leta 2012. Avtor Remzo Skenderović se je zadeve lotil zaradi pomanjkanja dobrega slovensko-makedonskega in makedonsko-slovenskega slovarja. Razlog za nastanek slovarja ni le potreba po njegovem obstoju, saj sta bila na trgu že dva podobna slovarja, temveč potreba po rednem nadgrajevanju tovrstnih priročnikov zaradi hitrega družbenega razvoja. Jezik je namreč živa materija, ki spremlja splošne družbene spremembe (Skenderović 2012: 7–9,11).

3 PRAKTIČNI DEL

V tem poglavju so ocenjeni trije dosežki slovensko-makedonske leksikografije: enosmerni *Makedonsko-slovenski slovar* (1982, France Novšak) ter dvosmerna *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonski slovar* (1998, Dragi Stefanija in Tone Pretnar) in *Makedonsko-slovenski slovar* in *Slovensko-makedonski slovar* (2012, Remzo Skenderović). Pri analizi posameznih geslovnikov je poudarek na njihovi uporabnosti s stališča ciljnih uporabnikov, katerim so slovarji tudi namenjeni. Pri tem sem se naslanjala na podatke, navedene v teoretičnem delu diplomskega dela, ki veljajo bodisi za slovarje na splošno bodisi specifično za dvojezične slovarje.

Ker sta makedonsko-slovenski in slovensko-makedonski del v obeh dvosmernih slovarjih enaka, ju tam, kjer to ni potrebno, nisem posebej preučevala.

3.1 RAZISKOVALNE METODE

Pri analizi slovarjev sta uporabljeni dve raziskovalni metodi, in sicer komparativna metoda ter metoda analize in sinteze. S komparativno metodo sem primerjala slovarje med seboj. Z metodo analize sem razčlenila slovarje na večje in manjše sestavne dele, jih ocenila ter med seboj primerjala. Metodo sinteze sem uporabila pri preučevanju posameznega slovarja kot celote, z njeno pomočjo sem prišla tudi do končnih ugotovitev in zaključkov.

3.2 ANALIZA

3.2.1 Medij

Najprej je potrebno omeniti medij, v katerem so ti slovarji na voljo, saj je to eden izmed pomembnejših faktorjev, ki vpliva na njihovo rabo. Vsi trije slovarji so objavljeni samo na tradicionalen način, v obliki tiskane knjige. Čeprav imamo le štiri slovarje, ki povezujejo ta dva jezika, je v današnji digitalni dobi, kjer je življenje posameznikov skoraj podrejeno tehnologiji, pomanjkanje kakršnekoli digitalne verzije (če izpustimo googlov prevajalnik) tovrstnega slovarja enostavno tragično. Kot študentka makedonskega jezika tudi sama raje uporabljam makedonsko-angleške in angleško-makedonske slovarje, ki so zaradi svoje digitalne oblike vedno in povsod dostopni ter zelo enostavni za uporabo. Iskanje po digitalnem slovarju poteka s svetlobno hitrostjo, poleg tega pa je kapaciteta tega medija praktično neomejena. Slovenski in makedonski jezikoslovci bi si morali omisliti projekt, ki bi enega izmed obstoječih slovarjev (najbolje najnovejšega) prenesel v elektronsko okolje. Pri morebitnem nastajanju novega tovrstnega slovarja bi morali nujno upoštevati prednosti tega medija in slovar izdati (tudi) v elektronski obliki, bodisi v obliki zgoščenke, aplikacije ali spletne strani.

3.2.2 Prvi vtis

'Ne sodi knjige po platnicah' je rek, ki ga je vsak od nas zagotovo že slišal in večkrat tudi uporabil. Čeprav se ta metaforičen izraz večinoma uporablja za ljudi, velja tudi za vse neživo okoli nas. Tako kot naredijo na nas prvi vtis ljudje, ga naredijo tudi knjige in ta prvi vtis jih v naših glavah za vedno zaznamuje.

Če izpustim oceno sloga platnic, je drugo, kar bi uporabnika najprej pritegnilo, velikost samega slovarja. Načelo kompaktnosti je pri knjigah, katerih uporaba je odvisna tudi od nastale situacije, ključnega pomena. Manjše slovarje imamo lahko vedno pri roki, saj jih zaradi svoje velikosti lažje prenašamo naokoli. Vsi trije slovarji so glede na povprečne splošne angleško-slovenske besednjake precej manjši in bi se jih lahko primerjalo celo z žepnimi različicami teh slovarjev. Če se posvetim samo obravnavanim trem slovarjem, sta Novšakov in Skenderovičev slovar večja od Stefanijevega in Pretnarjevega ter tudi okornejša. Popotniki bi gotovo brez pomisleka izbrali *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonski slovar*. Četudi sta druga dva dovolj majhna za v vsak nahrbtnik, pa lahko tega vtaknemo praktično v vsak žep.

Druga stvar, ki zagotovo vpliva na uporabnost slovarja, je vsebina samega priročnika. Že pri prvem listanju vseh treh slovarjev, postane jasno, da je Novšakov slovar enosmerni, torej namenjen zgolj slovensko govorečim uporabnikom, medtem ko sta preostala dva slovarja dvosmerna. Priročnika sta opremljena z jasno ločnico, ki ločuje slovenski del od makedonskega (in obratno). Oba dela slovarja se pričneta vsak na svojem koncu knjige, končata pa na sredini slovarja, poleg tega sta obrnjena za 180°. Če se za trenutek postavimo v kožo uporabnika, ugotovimo, da je ta obrat pretiran, saj otežuje uporabo slovarjev. V primeru, da si uporabniki želijo ogledati iztočnice ali katerekoli druge podatke v obeh delih slovarja, morajo priročnik obračati.

Če odmislim obseg slovarjev in se osredotočim na prvi vtis, ki ga puščajo bloki z iztočnicami, bi bil najpriročnejši *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonski slovar* Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja. Geselski članki so zelo kratki, kar omogoča nizanje gesel po stolpcih. V Novšakovem slovarju so iztočnice na prvi pogled preveč komplicirane in nepregledne, ravno obratno je v Skenderovičevem slovarju, kjer so zapisana le gesla in prevedki. Vse je podano brez indikatorjev, zato se zdi, da tu nekaj manjka. Zanimivo je tudi to, da se v Novšakovem in Skenderovičevem slovarju pri prehodu na naslednjo črko v abecedi iztočnice začnejo na novi strani (to ne velja za črke, ki razpolagajo z majhnim številom iztočnic). V Stefanijevem in Pretnarjevem slovarju je v tem primeru med bloki vrzel, kar pripomore k učinkovitejši izrabi že tako omejenega prostora.

Če povzamem vse prve vtise, ki so jih obravnavani slovarji naredili name, z gotovostjo lahko trdim, da se je najbolje odrezal Stefanijev in Pretnarjev slovar. Ta je na prvi pogled pregleden, enostaven, in priročen in zato tudi najbolj primeren za uporabo.

3.2.3 Izhodišče

Poudariti je potrebno, da sta le novejša slovarja plod danes popolnoma uveljavljene leksikografske prakse, kjer slovaropisci pri svojem delu upoštevajo tudi besedilne korpuse. Leksični fond Novšakovega *Makedonsko-slovenskega slovarja* sloni na obsežnem delu *Slovar makedonskega jezika* (*Речник на македонскиот јазик*) v redakciji akademika Blaža Koneskega in na *Pravopisu makedonskega jezika* (*Правопис на македонскиот литературен јазик*) Inštituta za makedonski jezik Krsteta Misirkovega (Novšak 1982: 7). Čeprav je takšen način zbiranja slovarskih iztočnic z vidika današnjega časa zastarel, saj je

nepopoln, je bila tedaj takšna leksikografska praksa zaradi odsotnosti ustreznih računalniških orodij povsem sprejemljiva⁹.

Mali makedonsko-slovenski slovar in *Mali slovensko-makedonski slovar* je nastal s pomočjo korpusa. Kot že omenjeno, je slovar nastal s pomočjo novinarskih besedil makedonskega dnevnika *Nova Makedonija* (od septembra do decembra leta 1981). Makedonske iztočnice so prevzete iz *Osnovnega frekvenčnega slovarja Nove Makedonije* (*Основен честотен речник на Нова Македонија*). Iz slovarja je vzetih prvih 4000 besed, ki se največkrat ponavljajo. Tisti, ki razume besede v slovarju, ima po Ciphovih zakonih kar 97,5 % možnosti za razumevanje časopisa *Nova Makedonija* ter vseh drugih makedonskih časopisov, radia in televizije. Ker je slovar narejen s pomočjo računalnika, so v njem tudi besede, ki jih ni mogoče najti v nobenem drugem makedonskem slovarju. Nekatere od njih so uspešno tvorjene in vključene v vsakdanjo rabo, druge so neodgovorno in nekritično prenesene v *Novo Makedonijo* iz srbskega jezika. Zaradi korpusnega gradiva in računalniške obdelave, vsebuje slovar besedišče tedaj govorjene in tiskane javne komunikacije v Makedoniji (Stefanija in Pretnar 1998: 2–3).

Remzo Skenderović se pri izdelavi najnovejšega tovrstnega slovarja ni omejeval z določeno vrsto gradiva, kar je glede na zadani cilj najboljši pristop, saj je tako omogočen širok vpogled v vse sfere določenega jezika. Z namenom, da bi slovar res zajemal vsa področja in kulturo obeh držav, je bilo pri sestavljanju uporabljenih več slovarjev, enciklopedij, leksikonov, publikacij in druge literature, spletnih strani ter drugih jezikovnih pripomočkov (Skenderović 2012: 11).

3.2.4 Zasnova, namen in ciljni uporabniki

Namen Novšakovega slovarja je bralcu ponuditi strnjeno informacijo o tedanjem makedonskem besednem zakladu z dodatkom določenega števila pogovornih izrazov pa tudi starejših, bodisi z zgodovino bodisi z literaturo povezanih besed. Slovar zajema tudi lepo število mednarodnih izrazov, ki so integralni del makedonske leksike. Namenjen je predvsem bralcem s srednjo šolo, frazemi so zaradi takšnega obsega zajeti v manjšem številu, le tako je bilo namreč mogoče uvrstiti vanj več besed iz pogovornih in starejših slogovnih plasti (Novšak 1982: 7, 5). Glede na uvodne opombe lahko sklepamo, da je izbrano besedišče v skladu z zadanim namenom in ciljno publiko.

⁹ Tudi pred nastankom korpusov so slovarji nastajali na podlagi zbirk besedil oz. ročno izpisanih navedkov iz njih, vendar je šele elektronska oblika jezikovnih podatkov zares omogočila »empirično analizo dejanskih vzorcev jezikovne rabe« (Gorjanc, Gantar, Krek 2005: 4).

Slednje velja tudi za Skenderovičev slovar, ki je namenjen širši množici uporabnikov, katerih cilj je realizacija komunikacijske funkcije in zagotavljanje nemotene komunikacije, še posebej na leksični ravni, med govorce obeh jezikov. Besednjak obsega vse družbene sfere, ki so trenutno v uporabi. Skenderović meni, da je slovar korak k približevanju jezikovnega razumevanja in kulture obeh držav (Skenderović 2012: 8, 11).

Mali makedonsko-slovenski slovar in *Mali Slovensko-makedonski slovar* Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja je namenjen tistim, ki se želijo hitro, lahko, natančno in sistematično naučiti makedonskega ali slovenskega jezika v njuni komunikacijski obliki, bodisi študentom, učencem, poslovnežem, administraciji, novinarjem, turistom in drugimi. Kot sem že omenila, je slovar produkt jezika makedonskega dnevnega časopisa *Nova Makedonija*, v katerem je besedišče s področja politike, ekonomije, kulture in športa. Ta leksika se neprestano spreminja in posodablja in s tem odraža javno komunikacijo v Makedoniji. Pozornost pritegne dejstvo, da je slovensko-makedonski del enak makedonsko-slovenskemu, vendar obrnjen (Stefanija in Pretnar 1998: 2–4). Čeprav je slovar namenjen ciljni uporabniški skupini, slabo opravlja svojo nalogo. Makedonsko-slovenski del je bistveno kvalitetnejši od slovensko-makedonskega, saj izbrana gesla ne odražajo dejanskega stanja besedišča v slovenskih medijih. Slovenec bo z besedami, ki jih je mogoče spoznati v tem slovarju, razumel kar 97,5 % osnovnega makedonskega besedja, med drugim tudi tedaj aktualne izposojenke, in tako spoznal makedonski jezik v njegovi elementarni komunikacijski obliki. V slovarju pa ni eksplicitno povedano, da je takšno razumevanje omogočeno tudi makedonskemu uporabniku. Zbiranje slovenskih leksemov bi moralo potekati na enak način, saj sta obe strani slovarja glede na funkcije in ciljne uporabnike enaki. Slovaropisci bi morali izbrati slovenski dnevnik, iz katerega bi s pomočjo najnovejše tehnologije izluščili najpogosteje uporabljene slovenske lekseme, in na ta način tudi makedonskim uporabnikom omogočiti najvišjo stopnjo razumevanja tedanjega slovenskega jezika.

3.2.5 Izbrano besedje

Vsi trije slovarji poskušajo čim bolj celostno pokriti splošno besedišče aktualnega makedonskega in/ali slovenskega jezika. Slovarske iztočnice so v Novšakovem ter slovarju Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja (če izvzamemo povratne glagole) le enobesedne, medtem ko so v Skenderovičevem slovarju poleg enobesednih gesla tudi stalne besedne

zveze, ki so lahko dvo- in večbesedne (Prim. *co đpazo cpqe – rade volje, vo vpska co – v vezi z*).

Novejša dva slovarja ne vsebujeta besed, ki odstopajo od knjižne norme (slengizmi, narečne besede, pogovorni izrazi), arhaizmov in terminov. Okrajšave in lastna imena so z nekaj izjemami (Prim. Novšak: *ACHOM- ASNOM (Antifašistični svet narodne osvoboditvene vojne)*) izpuščeni iz vseh treh slovarjev.

Vsi trije besednjaki vsebujejo besede vseh besednih vrst, izjema so le členki in medmeti, ki jih je v Novšakovem in v Stefanijevem in Pretnarjevem slovarju samo par, v Skenderovičevem pa jih sploh ni.

Novšakov slovar (za razliko od ostalih dveh) vsebuje poleg splošnega modernega makedonskega besedišča tudi besede, ki presegajo vsakdanjo rabo, kot so besede *дробилка (drobilec)*, *дронка (divja gos)*, *закне (zagagati)*, *тиквиште (velika buča)*. Od teh nekonvencionalnih leksemov imajo nekateri, kot je beseda *дронка (debeluška)*, samo en, abstrakten pomen. Besednjak vsebuje tudi imena makedonskih praznikov, kot so: *Божик-Божик (božič)*, *Велјанедела (velika noč, velika nedelja)*, *Илинден (Elijevo, Ilijevo)*, itd.

Mali makedonsko-slovenski slovar in *Mali slovensko-makedonski slovar* vsebuje tudi imena za prebivalce večjih makedonskih mest (*Ohridčan, Prilepčan, Bitolčan* itd.), dodani so tudi vrstni pridevniki (*prilepski, ohridski, skopski, bitolski* itd.). Reka Vardar se poleg vrstnega pridevnika (*vardarski*) pojavlja tudi v svojilni obliki (*Vardarjev*). Poleg tega je v besednjaku zajeto celo ime za veter (*vardarec*). Po drugi strani slovar ne vsebuje imen za slovenska mesta, reke in vetrove. Če bi bila jezika enako obravnavana, bi bila v slovar vključena tudi poimenovanja za slovenska naselja ter znamenitosti.

V vsakem od treh slovarjev so besede, ki jih v drugih dveh ni, a nam Skenderovičev slovar poda najboljši pregled nad sodobnim makedonskim vsakdanjim jezikom. Slovarja Remza Skenderovića ter Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja vsebujeta približno enako besedišče. Novšakov slovar sicer zajema zelo bogat fond makedonskih leksemov, vendar je za učenje makedonskega ali slovenskega jezika bolj priporočljivo uporabiti novejša dva slovarja. Odločilni faktor je ravno proces njunega nastajanja, ki je tesno povezan s korpusnim gradivom. Slovaropisci lahko tako v slovar zajamejo besede, ki se med Slovenci oz.

Makedonci najpogosteje uporabljajo in so za komuniciranje med ljudmi in za razumevanje besedil (če izvzamemo leposlovje) najprikladnejše. Pri tem ne smemo pozabiti na prednosti, ki jih ponuja Novšakov slovar. V njem so namreč zapisana tudi poimenovanja živali, rastlin, predmetov, pojmov, glagolov itd., ki jih novejša slovarja ne vsebujeta. Čeprav za sodobno komunikacijo ta slovar ni najbolj ustrezen, pa je ključen za razumevanje leposlovja, kjer je običajno potrebno razumeti tudi besede, s katerimi se ne srečujemo na vsakodnevni ravni. To so lahko narečne besede, arhaizmi ali pa poimenovanja živali in rastlin.

3.2.6 Shematiziranost slovarja

3.2.6.1 Okvirna konstrukcija

Izmed treh besednjakov ima Novšakov najskromnejši okvir. Na začetku slovarja je predgovor, sledijo navodila za uporabnike, nato smo že pri iztočnicah. V slovarju je tudi azbuka, ki ni prečrkovana v latinico, ter seznam okrajšav.

Mali makedonsko-slovenski slovar in *Mali slovensko-makedonski slovar* ima na začetku kazalo, za njim predgovor, pregled makedonske oz. slovenske gramatike, seznam okrajšav in slovarski del. Tudi ta slovar ima azbuko, ki ponovno ni prečrkovana.

Besednjak Remza Skenderovića se prične s predgovorom, ki ga za razliko od ostalih dveh slovarjev ni napisal avtor sam, temveč jezikoslovka Lidija Arizankovska, sledijo avtorjevi napotki, ki delujejo kot drugi predgovor, za njimi je slovarski del. Sredi knjige sta kratka pregleda makedonske in slovenske slovnice. Slovar vsebuje tudi makedonsko in slovensko abecedo, a nobena ni prečrkovana.

Skenderovićeve slovar bi moral zaradi svoje kompleksne zgradbe vsebovati kazalo. Poleg tega bi bilo za vse slovarje koristno, če bi bile azbuke prečrkovane, saj morajo uporabniki, ki azbučnih znakov ne poznajo, dopisovati latinične črke¹⁰.

3.2.6.2 Uvodni del

Na začetku vsakega slovarja so podane uvodne informacije, ki služijo kot nekakšna odskočna deska v izbrani priročnik. Ti kratki sestavki govorijo bodisi o slovarju in njegovem piscu bodisi ponujajo uporabniku dragocene informacije, ki mu pomagajo uporabljati dani izdelek.

¹⁰ V *Makedonsko-slovenskem slovarju* Franca Novšaka, ki sem ga pri pisanju svojega diplomskega dela uporabljala, je to nekdo tudi storil.

Novšak v predgovoru svojega enosmernega slovarja, ki je v grobem sestavljen iz dveh delov, najprej pojasnjuje okoliščine, ki so privedle do njegovega nastanka, ter funkcijo slovarja, nato nameni nekaj pozornosti sestavi priročnika. Sledijo navodila za rabo, kjer so informacije o njegovem sestavljanju, razvrstitvi gesel, izgovorjavi posebnih glasov, naglasu, samostalnikih, pridevnikih, glagolih in slogovnih označbah, na koncu je tudi azbuka. Avtor v tem delu pojasni, zakaj je v slovar vnesel določene slovnične podatke, kot je npr. ženska oblika nekaterih pridevnikov. Na koncu je dodan seznam okrajšav, ki so razvrščene po abecedi. Okrajšave so najprej podane kot celotne besede, nekatere od njih so tudi razložene.

Pri tem besednjaku bi najprej opozorila na dolžino navodil. Napotki za uporabo so za tako majhen slovar precej dolgi, zato jih marsikateri uporabnik zagotovo kar preskoči. Kljub obsežnim navodilom avtor nikjer ne omenja različnih načinov navajanja množine samostalnikov, povratnih glagolov, določnih oblik nekaterih samostalnikov, pogoste odsotnosti indikatorjev itd. Kot bomo ugotovili pri analizi geselskega članka, ima odsotnost teh informacij velik vpliv na učinkovito uporabo slovarja.

Dvosmerni slovar Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja je opremljen nekoliko drugače. Že v predgovoru je poleg osnovnih podatkov o slovarju, kot so nastanek, funkcija in ciljni uporabniki, na kratko predstavljeno, na kakšen način so podane iztočnice. V slovar namreč niso vključena navodila za uporabo, a glede na enostavnost geselskega članka ta niti niso potrebna. Pojasnjeno je tudi, zakaj so nekatere besede, ki jih v slovarju morda ne bi pričakovali, kljub temu vključene. Sledi makedonska oz. slovenska slovnica, namenjena uporabnikom za hitrejše učenje bodisi makedonskega bodisi slovenskega jezika. V slovarju so podrobno opisane posebnosti obeh jezikov. V prvem poglavju so temeljito obdelani slovenski oz. makedonski glasovi, pri čemer je upoštevano, da je slovenski glasovni sistem za makedonske govornike kompleksnejši od makedonskega in je temu namenjeno tudi več pozornosti. Opisani so načini in izjeme v izgovorjavi samoglasnikov in soglasnikov, dodani so tudi primeri. Na enak način je obdelano tudi naglaševanje slovenskih besed. V slovar je vključena makedonska azbuka, slovenska abeceda pa ne, kar je razumljivo, saj se predpostavlja, da Makedonci zaradi globalizacije abecedo že poznajo. Sledijo slovnični podatki, kjer so obdelane predvsem posebnosti obeh jezikov. Pri makedonščini je to odsotnost sklonov in posledično močna odvisnost posameznih besed od členkov, veznikov in predlogov, postpozitivni členi, spregatveni vzorci glagolov, tvorjenje glagolskih časov, različne glagolske oblike, zapisani so glavni števniki, na koncu je navedenih nekaj pomožnih besed (vezniki,

predlogi itd.), ki naj bi imeli povezovalno funkcijo. V slovenskem delu gramatike so najprej opisane gramatične kategorije, t. j. spol, sklon, število, stopnjevanje pridevnikov in osebe, kasneje pa besedne vrste. Opisani so slovenski števniki, glavni in vrstilni, ter slovenski glagolski časi (dodana je tudi shema sklanjanja v sedanjiku), nakloni, načina in glagolski vid. Na koncu uvodnega dela so po abecednem vrstnem redu v latinščini navedene okrajšave, cela latinska beseda ter slovenski in makedonski prevod. Slovnični podatki so za uporabnike koristni in v nekaterih situacijah celo nujni, zato je pomembno, da so na enostaven in pregleden način podane vse informacije, ki bi lahko uporabniku koristile. Pri tem lahko dodam, da bi bilo potrebno v slovar vnesti še več shem, med drugim tudi sheme sklanjanja samostalnikov in pridevnikov, saj je za makedonske govorce, ki sklonov ne poznajo, preprost opis popolnoma nezadosten. Tudi s slogovnega vidika lahko opozorimo na nekatere pomanjkljivosti. V slovenskem delu, kjer so zbrani podatki o makedonski slovnici, so vse pomembne točke in naslovi odebeljeni, pisani s kurzivo ali podčrtani, kar je zelo dobro, še bolj pregledno bi bilo, če bi bili ti podatki razdeljeni s pomočjo naslovov, kot je to urejeno v makedonskem delu slovarja. Ta način delitve se je izkazal kot bolj učinkovit, saj je kljub odsotnosti odebeljenih črk makedonski del jasnejši od slovenskega. Idealno bi bilo, če bi se sloga v pregledu makedonske in slovenske slovnice ujemala.

Skenderovičev *Slovensko-makedonski slovar* in *Makedonsko-slovenski slovar* vsebuje kar dva uvoda. Predgovor, ki ga je napisala Lidija Arizankovska, poda nekaj osnovnih informacij o slovarju, kot so vzrok za nastanek, njegov cilj, obseg, sestavni deli ter nekaj malega o makedonsko-slovenskem kulturnem (in jezikovnem) povezovanju. Zatem je nekaj besed dodal tudi avtor sam in s subjektivnega stališča opisal vzrok za nastanek tovrstnega slovarja, njegov cilj, ciljne uporabnike, nekaj osnovnih informacij o nastajanju slovarja in o njegovih sestavnih delih, na koncu je še zahvala. Po branju uvodnega dela postane jasno, da je ta dvojni uvod odveč, saj se informacije v obeh predgovorih zgolj ponavljajo. Informacije iz obeh uvodov bi lahko strnili v en sam uvod in tako zagotovili več prostora za druge informacije. Slovar vsebuje tudi kratek pregled makedonske in slovenske slovnice, ki pa je na precej neprimernem mestu. Avtor ga je namreč postavil v sredino slovarja, bolje pa bi bilo, če bi slovnico umestil na začetek slovarja, tako kot je to urejeno v slovarju Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja. Za uporabnika bi bil takšen način veliko bolj praktičen, saj bi se s slovnico srečal takoj, ko bi odprl slovar, zato bi bilo tudi več možnosti, da si jo bo ogledal, čeprav to ni bil njegov prvotni namen. V Skenderovičevem slovarju je slovnico lažje ignorirati, saj je postavljena na konec obeh delov slovarja, torej na sredino knjige, in jo je med

pregledovanjem slovarja težje najti. Čeprav se obe slovnici pojavljata pod naslovom *'Kratka slovnica makedonskega jezika'* oz. *'Kratka slovnica slovenskega jezika'* podajata izčrpen pregled nad zgradbo obeh jezikov. Pregled makedonske slovnice se prične z glasovnim sistemom, kjer je zapisana azbuka, sledi naglas in podroben opis besednih vrst. Najprej so predstavljene vse slovnične kategorije samostalnikov (spol, število in določnost), ki so ponazorjene s primeri, sledi opis pridevnikov, za njimi so zaimki, kjer je tudi podroben opis uporabe posameznih skupin svojilnih zaimkov, ki so ključni za označevanje razmerja med udeleženci v pogovoru, ter tabela svojilnih zaimkov. Zatem je avtor namenil veliko pozornosti glagolu, naštel je glagolske kategorije, pojasnil glagolske skupine, na koncu pa se je osredotočil na oblike. Opisane so le tiste glagolske oblike, ki bi slovenskim govorcem lahko povzročale težave, posebno so poudarjene izjeme, pri glagolskih časih je vse to še dodatno pojasnjeno s pomočjo razpredelnic. Na koncu pregleda je tudi kratek pregled makedonskih prislovov, predlogov in veznikov. Detajlno je opisana tudi slovenska slovnica. Prične se s slovenskimi glasovi in slovensko abecedo, sledijo načela slovenskega pravopisa in način naglaševanja, kjer je avtor s pomočjo primerov ponazarjal kompleksen sistem naglaševanja slovenskih leksemov. Zatem so podani samostalniki z opisom kategorij in s še posebej izčrpnim opisom slovenskih sklanjatvenih vzorcev, kjer je dodanih veliko primerov skupaj s tabelo. Nato so na vrsti pridevniki, kjer je ponovno poudarek na njihovem sklanjanju in stopnjevanju. Sledijo zaimki, kjer so za razliko od makedonske slovnice naštetih in podrobno opisani tudi vsi osebni in neosebni zaimki. Poleg tega so dodane tudi tabele, v katerih so prikazani načini sklanjanja posameznih oblik. Sledi opis glavnih in vrstilnih števnikov. Na koncu je opisan tudi glagol, a manj obsežno kot pri makedonski slovnici, saj pozna slovenščina manj glagolskih kategorij, a so podatki kljub temu zelo izčrpani. Avtor je v slovenskem delu izpustil prislove, predloge in veznike, saj je opis teh besednih vrst neobvezen, ker ne razpolagajo s slovničnimi kategorijami, ki bi bile za uporabnike ključne, poleg tega pa lahko v tem slovarju najdemo veznike tudi med iztočnicami. Kratek pregled obeh slovnici je v Skenderovičevem slovarju zelo dodelan. Avtor je v pregled vključil vse informacije, ki bi uporabnikom lahko koristile, pri tem se je še posebej osredotočil na tiste elemente, ki jih v drugem jeziku ni. Pohvale vredna je tudi uvedba tabel, s katerimi si uporabniki lažje predstavljajo, kako sklanjatveni, spregatveni in stopnjevalni vzorci določenega jezika delujejo. S pomočjo tabel je namreč makedonskim uporabnikom najlažje predstaviti slovensko mrežo sklonov ter dvojino. Poleg vsebine je potrebno pohvaliti tudi samo ogrođje. Pomembnejši podatki so bodisi odebeljeni bodisi pisani s kurzivo, celotno besedilo pa je lepo in jasno razdeljeno s pomočjo naslovov in podnaslovov.

3.2.6.3 Makrostruktura

Način razvrščanja leksikalnih enot postane jasen že ob bežnem pregledu slovarja. Leksikalne enote so v vseh treh slovarjih razvrščene po abecednem vrstnem redu. V Novšakovem slovarju se gesla ravnaajo le po azbuki, medtem ko imata novejša dva slovarja gesla razvrščena tudi po latinični abecedi. V Novšakovem in Skenderovičevem slovarju so gesla besedno urejena, kar pomeni, da ustreza vsak leksem le enemu geselskemu članku, medtem pa (redkokdaj) najdemo v Stefanijevem in Pretnarjevem slovarju tudi razvrščanje v niše, kjer imamo tudi podgesla (prim. **do** праер до; **do konca** докрај; **do nekod** донекаде; **do zdaj** досега). V slovensko-makedonskem delu Skenderovičevega slovarja je med črki *l* in *m* umeščen tudi diftong *lj*, čeprav v slovenski abecedi ta glas nima lastnega mesta in so iztočnice, ki se pričnejo z *lj*, navadno umeščene pri črki *l*. Isto velja tudi za diftong *dž*, ki je umeščen med črkama *d* in *e*. Še posebej moteča je prekinitev abecednega reda geslovnika, kar je dokaj pogost fenomen. V tem slovarju je v geselski glavi pogosto več kot samo ena iztočnica, ker pa je prostor geselske glave omejen, je ta večkrat postavljena v novo vrstico, ki pa ni poravnana z ostalimi iztočnicami.

3.2.6.4 Mikrostruktura

3.2.6.4.1 Podatki v geselskem članku

Geselski članki vseh treh slovarjev se poleg samega izgleda med seboj razlikujejo tudi po podatkih, ki jih vsebujejo. Ker je Novšakov slovar enosmeren, vsebuje le makedonske iztočnice. Naglas je ponazorjen le pri besedah, kjer odstopa od makedonske norme, in sicer tako, da je iztočnica opremljena z naglasnim znamenjem. Za iztočnico so navedeni slovnični podatki, kot je nepravilna množina in druge glagolske ter pridevniške oblike. Slovničnopomenski del zajema podatke o besedni vrsti (pri samostalnikih je namesto tega naveden spol), o slogovni zaznamovanosti besede (če je to potrebno), prevedke ter primere rabe, ki so dodani le pri nekaterih iztočnicah. Enako velja tudi za frazeološki del, ki ga imajo le določene iztočnice.

Geselski članek *Malega makedonsko-slovenskega slovarja* in *Malega slovensko-makedonskega slovarja* je precej skromnejši od Novšakovega. Poleg iztočnice vsebuje članek podatek o besedni vrsti, ob samostalniku je naveden tudi spol, v jedru je naveden prevedek oz. niz prevedkov in (redkokdaj) besedne zveze (prim. **roka** ф пака; **ročno delo** ракотворба).

Najbolj preprost je Skenderovičev slovar, v katerem je geselski članek sestavljen samo iz slovarske iztočnice in prevoda. Geselski članek ne vsebuje informacij o besedni vrsti, poleg tega se v slovarju besede, ki pripadajo različnim besednim vrstam, lahko pojavljajo skupaj, torej v istem geselskem članku (prim. in; več | и; плус)¹¹. Zelo nenavadno pri tem slovarju je tudi to, da so ob nekaterih geselskih iztočnicah navedeni sinonimi (prim. ако; во случај да | če; v primeru da), od katerih se nekateri med seboj (v primeru večpomenske besede) ujemamo v vsaj enem pomenu (prim. акција; дејство | delnica; delovanje), ter besede, ki se lahko semantično navezujejo (prim. азил; уточниште | azil; zavetišče). Enako velja tudi za prevode. Vse to lahko pri rabi slovarja povzroči veliko nejasnosti. Zaradi odsotnosti primernih oznak namreč nismo seznanjeni z dejanskim semantičnim odnosom med besedama oz. besedami. Skenderović bi pomenska razmerja lahko pojasnil s podpičji in z vejicami, kar v svojem članku priporoča tudi France Novak. Rešitve, ki jih ponuja slovar Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja, kjer so gesla opremljena z več informacijami, bi lahko bile uveljavljene tudi v Skenderovičevem slovarju. Glede na informacije, ki jih geselski članki slovarjev vsebujejo, se je najbolje odrezal *Makedonsko-slovenski slovar* Franca Novšaka.

3.2.6.4.2 Oblikovna zasnova geselskega članka

Pri analizi razporejanja informacij se bom osredotočila na osrednji del vsakega slovarja, na seznam iztočnic. Ostali deli so bolj ali manj le običajne besedilne datoteke, ki so ustvarjene z računalniškim programom za urejanje besedil. Osnovno načelo pri razporeditvi gesel in podatkov znotraj gesla je uporabniku omogočiti, da iskane informacije čim hitreje najde.

V Novšakovem slovarju je stran v dveh stolpcih. Gesla so odmaknjena levo od tekstovnega bloka in odebeljena. Bralcu otežuje iskanje to, da so iztočnice na isti ravni kot preostali del geselskega članka. Poleg tega so informacije v geselskem članku podane kot linearen tekst, brez kakršnekoli porazdelitve glede na kategorijo. Vseeno pa vsebuje Novšakov slovar številne vizualnih strategije, ki pripomorejo k boljšem pregledu nad informacijami v geselskem članku. Makedonske iztočnice, zapisane v cirilici, so pisane odebeljeno. V popolnoma enakem slogu so podane tudi informacije v zaglavju. Podatki o besedni vrsti, spolu samostalnika in slogovni zaznamovanosti besede so zapisani v kurzivi in v obliki okrajšave. Slovenski prevedek ni posebej oblikovan. Če je makedonska beseda večpomenska in ji v slovenščini ustreza več besed, so te oddvojene s podpičjem in oštevilčene (a ne

¹¹ V tem primeru je zmeda še večja, saj so besede *in/u /плус* vezniki, beseda *več* pa prislov. Slovenski uporabniki bi lahko sklepali, da je tudi beseda *плус* prislov in bi jo tako tudi uporabljali.

povsod). Primeri rabe in stalne besedne zveze niso dovolj pregledno oddvojene od preostalega dela geselskega članka, saj jih od prevoda glavne iztočnice ločuje le podpičje. Frazeološki del gesla je tesno povezan s pomenskim delom in ju pogosto le s težavo ločimo. Poleg tega pa je ločnica med makedonsko in slovensko povedjo oz. besedno zvezo (z redkimi izjemami¹²) le belina, kar pogosto privede do zmede. Pri pregledovanju slovarja kmalu postane jasno, da so informacije ponekod tudi slabo predstavljene in lahko uporabnikom povzročajo težave. Če začnem pri prvem delu geselskega članka, torej pri glavi, je vredno omeniti navajanje slovničnih podatkov, kot so množinske oblike samostalnikov, določne in nedoločne oblike pridevnikov, dovršne in nedovršne oblike posameznih glagolov ter njihovo spreganje. Množinsko obliko leksemov slovar podaja v dveh oblikah. Pri nekaterih leksemih je beseda najprej zapisana v edninski in nato še v množinski obliki, ločuje ju vejica (prim. **ДИМ, ДИМОВИ** *m* dim). V nekaterih primerih je navedenih tudi več množinskih oblik, ki so prav tako ločene z vejico. Množina je lahko podana tudi tako, da je po edninski obliki iztočnice vejica, praznina, vezaj ter množinska končnica (prim. **МОНАХ, -СИ** *m* menih). Avtor bi moral način zapisovanja množinskih oblik samostalnikov poenotiti. Najbolje bi bilo uporabiti drugi način, ki je bolj pregleden od prvega. Na enak način so pridevnikom dodane oblike za določne oblike, nekaterim pa obrazila za ženski spol. Oba podatka sta v slovarju podana na enak način (prim **ДИВ, -ИОТ** *adj* divji; **ДИРЕКТЕН, -ТНА** *adj* neposreden, direkten). Takšen način podajanja informacij hitro poskrbi za zmešnjavo, saj bi uporabniki, ki niso večji makedonskega jezika, lahko hitro zamenjali končnico določne oblike pridevnika s končnico za ženski spol. V redkih primerih je pri samostalnikih najprej navedena določna oblika samostalnika, za njo pa še množinska oblika (**БАЗ, -ОТ, БАЗЈЕ**). Pri glagolih bi opozorila na navajanje dovršnih in nedovršnih oblik, saj sta ponekod navedeni obe obliki, drugje pa le ena, pred njo pa je s pomočjo kratice pojasnjeno, za katero obliko gre. Kjer se dovršna in nedovršna oblika glagola ne razlikujeta samo po obliki, temveč tudi po pomenu, sta obliki obravnavani kot dve ločeni iztočnici. Pri nekaterih je osnovni iztočniški obliki (3. os. ed.) dodana še oblika za 3. osebo množine, da se s tem nakaže glagolska skupina, v katero glagol spada. Uporabnikom to ne bi smelo povzročati težav, a iz slogovnih razlogov bi bilo potrebno to obliko navesti pri vseh glagolih ali pa jo vsem odvzeti. Ob tem naj omenim še navajanje glagolov, ki so lahko povratni in nepovratni. V nekaterih primerih je glagol najprej zapisan brez povratnega zaimka, sledijo oblikoslovni in stilistični podatki, slovenski prevod in šele za slovenskim prevodom je za podpičjem z vijugastim vezajem naveden povratni zaimek se, za

¹² V naslednjih primerih: vzkliki, blagoslovi, kletve, pozdravi in druge krajše komunikacijske geste.

njim pa ponovno slovenski prevod (prim. **Боксира** *imp* boksati; **~се** boksati se). Pri drugih glagolih stoji povratni zaimek *se* med dvema okroglima oklepajema in takoj za geselsko iztočnico ter za slovenskim prevodom (prim. **изпости (се)** *pf* izpostiti (se)). Drugi način je pogosto uporabljen, ko sta v geselskem članku navedeni dovršna in nedovršna oblika glagola. Čeprav takšen način navajanja povratnega zaimka *se* po mojem mnenju nima nikakršnega vpliva na jasnost geselskega članka, bi ga bilo smotrno poenotiti. Za konec bi lahko izpostavila še uporabo vezaja pri geselskih iztočnicah. Ta se v slovarju pojavlja, ko sta si iztočnici zelo podobni (razlikujeta se morda v eni črki ali končnici) in imata enak pomen. V takšnem primeru bi bilo bolje uporabiti vejico, saj bi uporabniki lahko sklepali, da vezaj nakazuje semantično soodvisni, torej neločljivi besedi (prim. **МОЛЧАЛИВ-МОЛЧЕЛИВ** *adj.* molčeč). Ko gre za večpomenske iztočnice, so v nekaterih geselskih člankih pomeni ločeni le s pomočjo podpičja (prim. **појас** *m* pas; rod, pokolenje, naraščaj), kar je zelo dvoumno, saj bi slovenščine nevesči uporabniki lahko mislili, da so te besede (delni) sinonimi.

Geselski članki so v Novšakovem slovarju že zaradi pomanjkanja primernih oznak neustrezni. Odsotnost indikatorjev je še posebej opazna v pomenskem delu in v frazeološkem gnezdu, kjer pogosto ni popolnoma jasno, ali gre za primer rabe, stalno besedno zvezo ali frazem. Moteče je tudi to, da je avtor nekatere informacije navedel le pri določenih iztočnicah. Čeprav bi lahko bil razlog za takšen ukrep povezan s težavami, ki se lahko pojavijo pri tvorjenju množinskih, določnih in dovršnih oz. nedovršnih oblik, bi te oznake morale biti prisotne pri vseh geselskih člankih, saj se težave zaradi pomanjkljivega znanja jezika na fonološki, morfološki in oblikoslovni ravni lahko pojavijo pri vseh besedah. Pametno bi bilo tudi, da bi se posamezne kategorije v geselskem članku ločevale tudi s pomočjo nizanja v vrstice.

Mali makedonsko-slovenski slovar in *Mali slovensko-makedonski slovar* je že zaradi minimalne količine podatkov tudi preprostejši in jasnejši od Novšakovega slovarja. Stran je ponovno v dveh stolpcih z iztočnicami, ki so pomaknjene v levo. Ponovno so iztočnice na isti ravni kot ostali elementi geselskega članka, kar pa prinaša v tem slovarju več posledic kot v Novšakovem. Zaradi ožje strani lahko tukaj vrstica vsebuje manj črk in v primeru, da je beseda dolga, je prevedek v naslednji vrstici. Problemi se pojavijo, ko je prevodnih ustreznih več ali ko geslo vsebuje podgesla, saj lahko uporabnik izgubi predstavo o tem, kateri je ustrezni prevedek določenega gesla.

V besednjaku so iztočnice podane odebeljeno. Sledi podatek o besedni vrsti oz. o spolu samostalnika, informaciji sta podani v obliki kratice. Prevedki niso posebej oblikovani (prim. **белешка** f zapisek, pripomba). Besedne zveze, večpomenke in podgesla so od prvotnega prevedka ločene s pomočjo podpičja, (delni) sinonimi pa z vejico. Le v redkih primerih so v geselski glavi ob iztočnici navedeni indikatorji, ki pripomorejo k boljšemu razumevanju iztočnice. Informacija je zapisana v okroglih oklepajih (prim. **četrť (mestna)** f маало).

Struktura geselskega članka je v slovarju Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja ustrezna, saj je jasna in jedrnata. Tu bi z gotovostjo lahko izboljšali postavitev iztočnice glede na njen prevedek, oba bi namreč morala biti podana v isti vrstici.

Tudi v Skenderovičevem slovarju so podatki nanizani v dveh stolpcih, kjer pa imamo za razliko od ostalih dveh slovarjev na eni strani iztočnice in na drugi prevedke. Gesla in geselski članki niso posebej oblikovani, tako da izgledajo enako. Poleg beline ju ločuje tudi podolgovata črta, ki poteka na polovici strani (prim. набавка | dobava). V primeru, da je iztočnica večpomenska ali če imamo (delne) sinonime, je vsak prevedek (skoraj vedno) v isti vrstici kot njen par. Težave se pojavijo pri prevedkih, ki so zaradi slabe poravnave postavljeni med dve iztočnici. Obstaja velika možnost, da bo uporabnik tak prevedek enostavno spregledal. Nadaljnja posebnost iztočnic v tem slovarju je, da nekateri glagoli niso podani v pravilni iztočniški obliki, saj morajo biti slovenski glagoli zapisani v nedoločniku, makedonski pa v 3. os. ed. V slovensko-makedonskem delu slovarja prihaja do dveh načinov odstopanja, glagol je bodisi podan v velelniku (prim. *vstopite!* (*влезете!*)) bodisi v 3. os. ed. (prim. *vstavlja* (*вметнува*)). V makedonsko-slovenskem delu prihaja do odstopanja samo v primeru navajanja velelniške oblike glagola namesto tretjeosebne (prim. *внимавай!* (*pazi!*)).

Glede na strukturo geselskega članka sta se najbolje odrezala *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonski slovar* ter *Makedonsko-slovenski slovar* in *slovensko-makedonski slovar*, saj je struktura geselskega članka zelo jasna in bi razlogi, ki sem jih naštel, pri uporabi slovarja le redkokdaj povzročali težave. Dodati moram še, da sta oba slovarja sicer precej skopa z informacijami.

3.2.6.4.3 Prevodni niz

V večini slovarjev sledi posameznemu pomenu niz neposrednih prevodnih ustreznic. Prevedki so navedeni glede na njihovo uporabnost in pomenskost. V nizu so najprej navedeni tisti, ki

so najsplošnejše uporabni in iztočnici pomensko najbližje. Od naših slovarjev temu ustreza le *Makedonsko-slovenski slovar* Franca Novšaka, kjer si prevedki sledijo po tem načelu (prim. **вреска, врескаат** *imp* vpiti, vreščati, cviliti). V Stefanijevem in Pretnarjevem slovarju so podane samo direktne ekvivalente za vsak leksem posebej, zato prevodni niz tukaj lahko obstaja le v obliki sinonimov (prim. **потенцијал** *m* potencial, zmožnost). Podobno je tudi v Skenderovičevem slovarju, le da je ponekod mogoče naleteti na prevodni niz, ki ni sestavljen le iz sinonimov (prim. **постои** | obstajati; eksistirati; bivati).), vendar je takšnih primerov zelo malo, a zaradi pomanjkanja ustreznih oznak še vedno ne moremo biti prepričani, da poznamo dejanski odnos med prevedki¹³.

3.2.6.4.4 Pomeni

V Novšakovem slovarju so posamezni pomeni označeni z arabskimi številkami, če pa ima iztočnica samo en pomen, ta ni oštevilčen. Čeprav avtor v predgovoru ne daje nobene informacije o razvrščanju pomenov znotraj gesla, lahko razberemo, da je za glavno načelo izbral načelo pogostosti. Znotraj geselskega članka namreč to načelo prevlada nad načelom označenosti, saj se tudi arhaični, preneseni ali področno označeni pomeni lahko nahajajo pred splošnimi (prim. **рис** *m* 1. *zool* ris; 2. ris, mera za papir). Pri nekaterih povratnih in istočasno nepovratnih glagolih so prevedki označeni tako z arabskimi kot tudi z rimskimi številkami (prim. **набере, наберува** *pf, impf* I. 1. nabrati (sadež, plod); 2. nagubati (obleko, čelo); II. staviti (tipogr); III. **~це:** veliko nabrati; nagubati se; zbrati se (ljudje)). Ta način podajanja prevedkov je zelo zavajajoč. Številnih uporabnikom zagotovo ni jasno, kaj pomeni takšen način označevanja, avtor pa v svojem predgovoru temu ni namenil niti besede. Poleg tega je v nekaterih primerih pri večpomenskih leksemih namesto razlage pomenov navedena sintagma, v kateri se dani leksem pojavlja, ta je nato prevedena (prim. **бел, белиот** *adj* 1. bel; [...] 4. бели стихови brez rime [...]). Za boljšo preglednost geselskega članka bi morale biti takšne sintagme navedene med primeri rabe.

V *Malem makedonsko-slovenskem slovarju* in *Malem slovensko-makedonskem slovarju* so pomeni razdeljeni na drugačen način. Dragi Stefanija v predgovoru slovarja opozori, da je Tone Pretnar pri prevajanju v slovenščino uporabil načelo osnovnega pomena besed. Prva beseda mora vedno pokrivati vsaj 51% pomena, drugi in tretji prevodni ustreznik kažeta drugi in tretji pomen besede (Stefanija in Pretnar 1998: 3). V slovarju so tako pomeni uvedeni brez

¹³ Uporabniki, ki niso popolnoma večji bodisi slovenščine bodisi makedonščine, imajo lahko težave pri določanju semantičnih odnosov med prevedki (med njimi lahko namreč vlada popolna, delna ali ničta ekvivalenca).

arabskih števil, razdeljeni le s pomočjo podpičij (prim. **одделен** *adj* oddeljen; poseben). Zaradi izpusta arabskih števil lahko uporabniki naletijo na težave, saj so prevedki, ki imajo sinonimen odnos, uvedeni na podoben način, s pomočjo dvopičij.

Na enak način so podani prevedki v Skenderovičevem slovarju, kjer pa je zaradi pomanjkanja ustreznih oznak pogosto težko določiti odnos med prevedki.

3.2.6.4.5 Primeri rabe

V slovarje so pogosto vključeni tudi primeri rabe z namenom, da bi uporabnikom ponazorili pomensko-sobesedilno okolje iztočnice. S primere rabe je od obravnavanih treh slovarjev opremljen le Novšakov *Makedonsko-slovenski slovar*, a še to ne pri vsaki iztočnici. Na splošno je avtorjeva uvedba ustreznega sobesedila priročna, saj so nekatere iztočnice kljub prevodu težko razumljive (prim. **дејгиди!** *interj nar pes* oj! joj! дејгиди горо зелена! Oj, ti gora zelena!). Le v redkih primerih pomen besede slovenskim govornikom ni tako tuj, da bi potrebovali dodano pomoč pri razumevanju besede (prim. **мусака** *f* jed: mleto, seseklano meso z zelenjavo; мусака од модри патлицани musaka iz melancane). Primeri rabe so v geselskem članku ponekod navedeni med posameznimi prevedki, drugje pa na koncu geselskega članka, kar je nepraktično pri iztočnicah, ki so večpomenske.

3.2.6.4.6 Frazeološki del

Ponovno je *Makedonsko-slovenski slovar* Franca Novšaka edini, v katerem so v geselskem članku zajete tudi stalne besedne zveze. Čeprav avtor že v predgovoru opomni na to, da je frazeologija v slovarju manj izkoriščena, slovar razpolaga z dokaj obsežnim fondom idiomov¹⁴. (prim. **бомба** *f* 1. bomba; 2. бомба сум! odlično se počutim). Idiomi znotraj geselskega članka niso navedeni po azbučnem vrstnem redu. Poleg tega avtor ni razlikoval med pregovori¹⁵ in rekli¹⁶, tako da jih navaja naključno (prim. **ВОЛК, ВОЛЦИ** *m* volk; зошто му е на волкот дебел вратот? pomagaj si sam!; и волкот сит, и овците на број volk sit in koza cela; кога беше волкот куче ко је бил volk pes, nikoli; стар волк izkušen človek). Kot je razvidno iz primera, se pomen frazema poskuša prikazati z ustreznim slovenskim frazemom, če pa frazem nima slovenske različice, je ta dobesedno preveden, nato pa še ustrezno razložen. Pred nekaterimi frazami je zaradi preglednosti dodana kratica *fraz*

¹⁴To so posebne zveze besed, ki jih jemljemo kot celoto, njihovega pomena pa si ne razlagamo dobesedno. Med idiome uvrščamo pregovore in rekla, ki so značilni za določen jezik ali narečje.

¹⁵Ljudska književna zvrst, ki kratko, navadno v prisposobi, izraža kako življenjsko izkušnjo.

¹⁶Stalna besedna zveza, navadno s posebnim, prenesenim pomenom besed.

(frazološki izraz), kar pa bi bilo potrebno narediti povsod. Pri nekaterih leksemih zaradi odsotnosti ustreznih indikatorjev ni jasno, ali gre za primer rabe, stalno besedno zvezo ali frazeološki izraz.

3.2.7 Primerjava obdelave gesel

3.2.7.1 Iztočnici *во/v*

V Novšakovem slovarju je predlog *во* najprej preveden z ustreznikom *v*, takoj za tem so v okroglem oklepaju podane informacije o priložnostih, v katerih lahko ta predlog uporabljamo (*prostor, smer, čas, način, stanje itn.*). Te situacije so ponazorjene tudi s primeri rabe: *живеам во Скопје* živim v Skopju; *одев во шумата секој ден* vsak dan sem šel v gozd, *во јуни оваа година* v letošnjem juniju itd.

Stefanija in Pretnar v slovarju pod obema iztočnica, torej *во* in *v*, navedeta le podatek, da je to predlog ter dodata ustreznico v drugem jeziku.

V Skenderovičevem slovarju so ob vezniku *во* in *v* dodani še drugi vezniki: *кај; кон; на; до; внатре | pri, proti; na; znotraj*. Čeprav je priročno, da avtor ponekod iztočnicam dodaja tudi besede, ki so nekako povezane z izhodiščni iztočnico, je to v tem primeru popolnoma odveč, saj zgoraj navedeni leksemi nimajo nobenih skupnih točk, razen te, da opravljajo nalogo predloga. Poleg tega so v slovarju med iztočnicami tudi besedne zveze, ki se pričnejo z veznikom *во/v*, kjer ima ta predlog pomembno vlogo (*во врска со, во корист, во меѓувреме, во овој момент/ v času, v skladu z, v večji meri itd.*). Moti predvsem to, da so te besedne zveze podane ločeno od mesta, kjer se nahaja sam veznik *во/v*. Avtor je v tem primeru belino razumel kot zadnji in istočasno prvi znak abecede, saj so makedonske besedne zveze, ki se pričnejo z *во*, zapisane na koncu seznama iztočnic na črko *в*, medtem ko so med slovenskimi iztočnicami besedne zveze, ki se pričnejo z veznikom *v*, zapisane na začetku seznama besednih enot, ki se začnejo na črko *v*, in to pred samim veznikom *v*. Ta iztočnica je idealen primer, kjer bi bilo razvrščanja gesel v gnezda ali v niše zelo koristno, saj bi pripomoglo k jasnejšemu pregledu nad iztočnicami.

3.2.7.2 Iztočnici *влезе/vstopiti*

V Novšakovem slovarju je ob iztočnici *влезе* zapisana tudi oblika za 3. os mn. *влезат*. Takoj za tem je zapisana okrajšava *pf*, ki nakazuje, da je glagol dovršen. Sledijo prevodne

ustreznice. V tem slovarju so na voljo tri, in sicer, 1. *vstopiti, priti v*; 2. *vseliti se in* 3. *zaposliti se*. Sledijo primeri rabe, s pomočjo katerih si lažje predstavljamo uporabo dane iztočnice.

V slovarju Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja je v geselskem članku iztočnice *влезе* podan indikator o glagolskem vidu (*pf*) ter samo en prevedek, in sicer *vstopiti*. Enako velja tudi za slovensko-makedonski del, ki je enak makedonsko-slovenskemu, le da je obrnjen.

Zaman lahko iščemo to iztočnico v makedonsko-slovenskem delu Skenderovičevega slovarja. Slovenska iztočnica *vstopiti* je v tem slovarju kar dvakrat prevedena z besedo *влезува*¹⁷, kar pa je napačno, saj je geslo v dovršni obliki, prevedek pa v nedovršni. Ustreznica prevedka bi torej bila beseda *vstopati*. Če se vrnemo na makedonsko-slovensko stran slovarja, najdemo prevedek *vstopiti* pri iztočnici *влезува*. Iztočnica *vstopite!* pa je prevedena z dovršno obliko *влезете!* in obratno, kar bi moralo biti že v prvem primeru navedeno pod iztočnico *vstopiti* oz. *влезува*, saj sta iztočnici *vstopite!* in *влезете!* v nekonvencionalnem, velelnem naklonu, to pa je rahlo moteče.

Tudi v Skenderovičev slovar bi morali biti vneseni obe obliki tega glagola, torej dovršna in nedovršna, vsaka kot samostojna iztočnica, tako kot je to v preostalih dveh slovarjih.

3.2.7.3 Iztočnici *објект/objekt*

V slovarju Franca Novšaka je ob iztočnici najprej informacija o spolu leksema (*m*), nato sledijo prevedki. Dana iztočnica ima v slovenščini tri ekvivalente, in sicer: 1. *objekt, predmet, stvar, reč*; 2. *zgradba, stavba*; 3. *gram. predmet, objekt*. Vsak pomen ima več kot en prevedek. Tretji pomen ima ob sebi tudi indikator *gram.*, kar pomeni, da je iztočnica termin s področja slovnice (gramatike).

V Stefanijevem in Pretnarjevem slovarju sta iztočnici *објект* in *objekt* skromnejše obdelani. Poleg podatka o spolu (*m*) imata obe le po eno prevodno ustreznico (*objekt* in *објект*)

Remzo Skenderović je leksemu *објект* pripisal tri slovenske ustreznice, in sicer: *objekt; predmet; reč; stvar*. S tem pa je zajel le en pomen te besede, saj so vsi prevedki sinonimi. V slovensko-makedonskem delu iztočnice *objekt* ni, čeprav je ta beseda od prevedkov na prvem

¹⁷ V drugem geselskem članku, ki se prične z enako iztočnico, je ob besedi *влезула* v okroglem oklepaju zgolj dodatna informacija (*во возило*). Glede na to, da sta prevedka enaka, je druga iztočnica popolnoma nepotrebna, saj bi informacijo lahko dodali kar k prvi iztočnici.

mestu. Poleg tega ni v besednjaku med iztočnicami nobenega od zgoraj naštetih prevedkov. Kljub temu, da so te besede mogoče zapisane ob kateri drugi iztočnici, ima to, da nimajo samostojne iztočnice, zagotovo negativen učinek na uporabnike. Gre za gesla, ki se uporabljajo v vsakodnevni komunikaciji, zato bi enostavno morala biti vključena. Tudi Stefanijev in Pretnarjev slovar teh dveh gesel ne vsebuje.

3.2.7.4 Iztočnica *неопходен*

Novšakov slovar iztočnico *неопходен* poda najprej v obliki za moški spol ednine, zatem doda še končnico za ženski spol ednine. Sledi okrajšava, ki določa besedno vrsto iztočnice, za njo so prevedki. Beseda ima v slovenščini le en pomen, ki pa je ponazorjen z dvema prevedkoma *neogiben* in *nujen*.

Tudi Stefanijev in Pretnarjev slovar nam za en pomen ponuja dva prevedka. Iztočnici, ki je tukaj zapisana le v obliki za moški spol ednine, sledi indikator o besedni vrsti, za njim sta prevedka *neobhoden* in *nujen*.

V najnovjšem slovarju je ob iztočnici tudi pridevnik *витален*, prevedek pa samo eden, in sicer *bistven*, kar naznanja, da sta besedi *непходен* in *витален* sinonima. Slovenski leksem *bistven* ima dva geselska članka in pet prevedkov. Zaradi neustrezne poravnave je težko z gotovostjo določiti, kateri prevedki pripadajo določeni iztočnici. Nedvomno pa spadata prva dva prevedka, *непходен* in *витален*, k iztočnici *bistven*.

Iz tega primera je razvidno, da se tudi pri tako osnovnem in pogosto uporabljenem leksemu kot je *неопходен* prevedki iz različnih slovarjev med seboj razlikujejo.

3.3 ZAKLJUČEK

Če na kratko povzamem celotno analizo treh besednjakov, bi najprej izpostavila njihovo vsebinsko pokritost. Pri tem ne morem določiti zmagovalca, ki bi najbolje zaobjel makedonsko oz. slovensko besedišče. Pri izbiranju gradiva, primernega za analizo, so se pojavile težave že pri iskanju leksemov, ki bi jih vsebovali vsi trije slovarji. Jezikovni fond torej variira od slovarja do slovarja, a to ni tako izrazito, kot se sprva sliši. Fond se razlikuje zgolj v smislu, da je npr. neka beseda v enem slovarju podana kot pridevnik, v drugih dveh pa kot samostalnik.

Makedonsko-slovenska leksikografija od svojih začetkov (pred tridesetimi leti) do danes kaže na razvoj in izboljšave (kot je vedno bolj izpopolnjen pregled slovnice obeh jezikov, zbiranje gesel s pomočjo korpusne metode itd.), vseeno pa sem v diplomskem delu odkrila veliko elementov, ki uporabo teh slovarjev še vedno otežujejo. S pomočjo ustrezne recenzije bi lahko že pred leti prišli do enakih sklepov, s pomočjo katerih bi te pomanjkljivosti v novejših dveh slovarjih (ali vsaj v najnovejšem) z lahkoto odpravili. Opazna je tudi težnja k strnjenosti slovarskih informacij v geselskem članku, kar je narobe, saj so obsežnejši geselski članki za uporabnike privlačnejši, ker lahko tujo besedo tudi bolje spoznajo. Vsi trije slovarji imajo enak namen in ciljne uporabnike, a se kljub temu očitno razlikujejo v načinu, s katerim poskušajo doseči zadani cilj. V vsakem slovarju je pristop drugačen, kar se kaže v odvzemanju ali dodajanju določenih slovarskih komponent. Pri tem so najbolj na udaru geselski članki.

Glede na slog in vsebino geselskih člankov je najbolj dovršen Novšakov slovar. Čeprav bi zaradi enostavne strukture geselskih člankov lahko sklepali, da je najpreglednejši Skenderovičev slovar, to ne drži. Zaradi nezadostne količine indikatorjev se v člankih hitro izgubimo, poleg tega je pogosto nejasno, kako in v katerih situacijah lahko določeno iztočnico oz. prevedek uporabljamo. Iz istega razloga so v istem geselskem članku lahko nejasni tudi semantični odnosi med posameznimi leksemi. Geselski članki v Stefanijevem in Pretnarjevem slovarju so prav tako precej preprosti, a še vedno pregledni in jasni. Takšna struktura pa je lahko tudi prekletstvo, saj je zaradi težnje po ekonomičnosti in enostavnosti veliko večpomenskih besed opremljenih z le enim pomenom, izpuščeni so tudi indikatorji. Dodajanje leksemov, ki so na nek način povezani s prvotno iztočnico, v glavo geselskega članka je še posebej popularno v Skenderovičevem slovarju, a to ni ustrezna rešitev. Takšen način povzroča zmedo, ker so v glavi le delni sinonimi oz. besede, ki so z originalno iztočnico

v ničtem ekvivalentnem razmerju. Uporabniki bi namreč lahko domnevali, da so to sinonimi in bi lekseme napačno uporabljali. Še večjo zmedo povzroča neujemanje števila leksemov v glavi in v osrednjem delu geselskega članka.

Niti eden od analiziranih slovarjev ni bil pred svojo izdajo testiran na konkretni populaciji. Tovrstni postopek bi zagotovo opozoril na vsaj najbolj očitne pomanjkljivosti, ki otežujejo delo uporabnikom slovarjev.

V zaključku je podana še posamezna ocena vsakega od analiziranih slovarjev.

3.3.1 FRANCE NOVŠAK: *MAKEDONSKO-SLOVENSKI SLOVAR*

Novšakov slovar je z današnje perspektive sicer plod zastarele leksikografske prakse, a je iz diplomskega dela razvidno, da ponuja zelo dober pregled makedonskega jezika. Pri njem je še posebej pohvalno to, da je avtor poleg vsakdanjega besedja v slovar vpeljal tudi besede, ki presegajo vsakdanjo rabo (poimenovanja živali, rastlin, oglašanja živali, nevsakdanji pojmi itd.). V nadaljnjih tridesetih letih ni bil objavljen noben makedonsko-slovenski besednjak, ki bi zajemal tovrstno besedišče. Kljub temu, da dva novejša slovarja vsebujeta tudi novejše makedonsko knjižno besedišče, se je potrebno zavedati, da besede le počasi vstopajo v knjižno normo jezika. Čeprav je Novšakov slovar nastajal in izšel že pred več kot tremi desetletji, se besedišče od takrat zagotovo ni bistveno spremenilo. Jasno je, da je kakšna beseda zastarela, druge so prišle iz slenga v standardni jezik, tehnologija je napredovala, a to nikakor ne pomeni, da je Novšakov slovar zaradi svoje starosti že zastarel in zato tudi neuporaben. Posebej je potrebno pohvaliti tudi geselske članke, ki so vsebinsko zelo bogati. Razpolagajo z veliko količino informacij, ki pa so ponekod nejasno podane. Avtor bi dane informacije moral predstaviti na boljši način, z večjim številom indikatorjev, ki bi posamezne sklope informacij med seboj ločevale. Poleg tega bi bilo treba poenotiti vse načine njihovega navajanja. Avtor bi lahko slovarju dodal tudi kratek pregled makedonske slovnice in prečrkovalno tabelo.

3.3.2 DRAGI STEFANIJA IN TONE PRETNAR: *MALI MAKEDONSKO-SLOVENSKI SLOVAR IN MALI SLOVENSKO-MAKEDONSKI SLOVAR*

Od vseh analiziranih slovarjev so tega najbolj zaznamovali kompaktni geselski članki. Besednjak je zasnovan tako, da večini gesel ustreza le en prevedek, kar je glede na velikost celotnega priročnika tudi najpametnejša rešitev. Jasno je, da je slovarček namenjen popotnikom, saj ga je zaradi njegove oblike mogoče imeti vedno in povsod pri roki. Čeprav je

v slovarju jasno povedano, da je besednjak namenjen vsem, ki se nameravajo učiti bodisi makedonščine bodisi slovenščine, je za uporabnika, ki se z obema jezikoma srečuje na višji ravni, npr. študenta, zaradi svoje skromne vsebine neprimeren. Avtor je s pomočjo korpusnega slovaropisja zajel prvine tedaj govornega makedonskega knjižnega jezika. Čeprav slovenski del ni bil narejen s pomočjo slovenskega korpusnega gradiva, je potrebno priznati, da pri analizi med slovenskimi iztočnicami ni bilo opaziti odsotnosti ključnih leksemov. Ob tem dajem pobudo za analizo uporabnosti slovensko-makedonskega dela slovarja. Nastal je namreč s pomočjo makedonskega korpusnega gradiva, zato je ostal slovenski besedni zaklad pri njegovem nastajanju neobdelan. Kot je pokazala analiza iztočnic, slovar ne vsebuje besed reč in stvar, ki sta v slovenskem jeziku zelo pogosto uporabljeni. Zelo zanimivo bi bilo ugotoviti, koliko je besed, ki se rabijo vsakodnevno, a so iz slovarja izpuščene. Tudi ta slovar ne vsebuje prečkvalnih tabel.

3.3.3 REMZO SKENDEROVIĆ: SLOVENSKO-MAKEDONSKI SLOVAR IN MAKEDONSKO-SLOVENSKI SLOVAR

Čeprav je Skenderovićev slovar najnovejši, ni mogoče trditi, da je tudi najboljši. Analiza slovarjev je pokazala, da vsebuje besednjak številne pomanjkljivosti. Kar najprej pade v oči je predgovor slovarja, ki je kar dvojen, saj vsebujeta poglavji z naslovom *'Predgovor'* in *'Avtorjeve besede'* enake podatke in bi se enega lahko izpustilo. Naslednja pomanjkljivost je postavitve pregleda slovnice na konec slovarja, saj sta slovnici tam za uporabnike skoraj neopazni. V vsakem primeru bi bilo bolje, če bi bili slovnici na začetku slovarja. Pohvaliti je potrebno mojstrsko obdelana pregleda slovenske in makedonske slovnice, ki poleg priročno strukturirane zgradbe vsebujeta tudi številne in za uporabnike koristne informacije. Tudi ta slovar nima prečkvalnih tabel. V analizi sem opozorila tudi na številne pomanjkljivosti pri iztočnicah. Čeprav so geselski članki na prvi pogled zelo pregledni, nam med uporabo postane jasno, da ima odsotnost ustreznih indikatorjev velik vpliv na kakovostno uporabo priročnika. S tem sem imela težave tudi sama, saj sem se morala za pravilno interpretacijo danih informacij večkrat zateči k drugim slovarjem in s primerjavo reševati nejasnosti. Če bi morala od vseh pomanjkljivosti slovarja določiti najbolj motečo, bi bilo nedvomno na prvem mestu prekomerno število iztočnic v glavi geselskega članka, kar pa je tesno povezano z odsotnostjo ustreznih indikatorjev. Pri nekaterih leksemih je enostavno nemogoče razvozlati odnose med njimi. Besedišče slovarja ostaja brez pripomb, saj slovar nudi dober pregled nad aktualnim makedonskim in slovenskim knjižnim jezikom.

Pogumno pričakujem, da bodo leksikografi upoštevali vsaj ključne ugotovitve te analize in pomanjkljivosti v morebitnem ponatisu ali pri nastajanju novega tovrstnega slovarja tudi odpravili.

4 POVZETEK

V diplomskem delu se ukvarjam z analizo in oceno treh makedonsko-slovenskih slovarjev. Za predmet svoje raziskave sem izbrala tri splošne slovarje, od katerih je eden enosmerni, in sicer *Makedonsko-slovenski slovar* Franca Novšaka, ostala dva, torej *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonski slovar* Dragija Stefanije in Toneta Pretnarja ter *Makedonsko-slovenski slovar* in *Slovensko-makedonski slovar* Remza Skenderovića, sta dvosmerna. Pri analizi sem se opirala na dosedanje znanstvene izsledke na tem področju.

V prvem, teoretičnem delu naloge, sem najprej opredelila osnovne pojme leksikografske prakse, kot so leksikologija, leksikografija, slovar, splošni slovar ter dvo- in večjezični slovarji, ki so bistveni za razumevanje prvine predmeta opazovanja. Kasneje sem navedla glavne značilnosti splošnih slovarjev, dodala sem tudi seznam opisanih postopkov, ki jim je pri sestavljanju slovarjev potrebno nameniti veliko pozornosti. Na koncu teoretičnega dela je še kratek pregled zgodovine makedonskega in slovenskega slovaropisja ter predstavitev obstoječih splošnih makedonsko-slovenskih slovarjev.

Drugi del naloge je namenjen obsežni raziskavi. Omenjeni slovarji so analizirani na podlagi podatkov, ki so navedeni v teoretičnem delu, pri tem sem veliko pozornosti namenila njihovi uporabnosti. Na začetku sem analizirala elemente, ki presegajo samo zgradbo slovarja, kot so medij, prvi vtis, izhodišče, namen ter zajeto besedje, pri čemer sem slovarje vedno ocenila glede na njihovo uporabnost s stališča ciljnih uporabnikov. V drugem delu analize sem se osredotočila na samo strukturo slovarjev. Analizirala sem vse njihove sestavne dele, od največjih pa vse do posameznih elementov geselskega članka. Na koncu sem primerjala štiri geselske članke iz vseh treh slovarjev.

To poglavje zaključujem s predstavitvijo dobljenih rezultatov. Ugotovila sem, da so vsi trije besednjaki pomanjkljivi, kar otežuje njihovo uporabo. Nekatere pomanjkljivosti so specifične le za določen slovar, kot so nepregledni geselski članki v Novšakovem slovarju, skromnost v Stefanijevem in Pretnarjevem ter vrivanje nepotrebnih leksemov v Skenderovićeve slovarju. Najbolj vznemirjajoč skupni deficit je odsotnost ustreznih indikatorjev. Ugotovila sem tudi, da imajo vsi trije slovarji enak namen, a drugačen pristop k njegovi uresničitvi. Rezultati so pokazali, da teži razvoj splošnih makedonsko-slovenskih slovarjev h kompaktnosti in enostavnosti, kar pa bi lahko bilo bolj izvedeno.

5 РЕЗИМЕ

Во мојата дипломска работа се оценети три македонско-словенечки речници. Иако македонско-словенечка лексикографија годинава слави повеќе од триесет години, таа уште не била објект на сеопфатна анализа, но со мојата дипломска работа ова ќе се промени.

Дипломската работа се состои од два дела: теоретски и практичен. Во теоретскиот дел се дефинирани основните поими на лексикографска пракса, а врз основата на овие принципи се во практични дел анализирани речници. Предметот на моето истражување се три општи речници, имено *Македонско-словенечки речник* на Франце Новшак, *Мал македонско-словенечки* и *Мал словенечко-македонски речник* на Драги Стефанија и Тоне Претнар и *Македонско-словенечки* и *Словенечко-македонски речник* на Ремзо Скендеровиќ.

Најстариот е речникот на Франце Новшак, кој е еднонасочен. Тој бил издаден во 1982 година, на 40-годишнината на Востанието на народите и народностите на Југославија. Тој е создаден без помош на говорени и пишани текстови. Вокабулар за овој речник е доведен од *Речник на македонскиот јазик*, којшто го уредува академикот Блаже Конески. Но, за изработка бил неопходен и *Правопис на македонски литературен јазик*. Овој речник содржи спектар на изрази, какви што се зборови од разговорниот јазик, архаизми, туѓи зборови, интернационализми итн., бидејќи авторот сакал на читателот да му се покаже концизна верзија на тогашниот македонски јазик. Содржи и упатства за употреба. Во поглавјето се претставени и некои елементи на македонската граматика.

Следниот речник бил издаден 1998 и веќе е двонасочен. Драги Стефанија го составил само со помош на компјутер. Македонскиот дел е преземен од *Основен честотен речник на Нова Македонија*, кој ги содржи зборовите кои најчесто се повторуваат во весникот *Нова Македонија*. Но, словенечкиот дел, кој е составен од преводи, го направил покојниот Тоне Претнар. Бидејќи е речник направен со компјутер, има во него многу зборови коишто ги тогаш нема во другите македонски речници (во голем дел немакедонска новинарска лексика). Во речникот е вклучен и краток преглед на македонската и словенечката граматика.

Најновиот двонасочен македонско-словенечки речник е на Ремзо Скендеровиќ и бил издаден во 2012 година, а бил изработен со интернет страници и книги, какви што се речници, енциклопедии, лексикони, публикации итн. Опфатена е лексиката од сите сфери на живеењето која е сега во актуелна употреба, затоа речникот содржи доволен број на зборови за употреба во секојдневната комуникација. И во овој речник е претставена граматика, како на македонскиот така и на словенечкиот јазик.

На почетокот, во теоретскиот дел на работата, прво ги дефинирав основните поими на лексикографска практика, какви што се лексикологија, лексикографија, речник, општ речник и дво-и повеќејазични речници, кои се неопходни за разбирање на елементи на објектот на опсервирање. Подоцна ги набројав главните карактеристики на општите речници та додадов и листа на опишаните постапки, на коишто треба да им се посвети многу внимание кај составување на речникот. На крајот на теоретскиот дел е изработен и краток преглед на историјата на македонската и словенечката лексикографија и приказ на постојните македонско-словенечки речници.

Втор дел е посветен на опсежно истражување. Споменатите речници се анализирани врз основата на податоците кои што се наведени во теоретскиот дел, но при тоа обратив поголемо внимание на нивната употребливост. На почетокот анализирав елементи кои ја пречекоруваат структурата на речникот, какви што се медиум, прв впечаток, база, намена и орфатениот вокабулар, при што речник секогаш оценував според неговата употребливост од гледиштето на целните корисници. Но, во втор дел на анализата се фокусирав на структурата на речниците. Анализирав сите компоненти, од најголемите, какви што се рамката на структура и макроструктура, сè до малечките елементи во нивната микроструктура. На крајот ја споредив обработката на четири еднакви лексеми во сите три речници.

Секоја компонента на речниците е анализирана индивидуално, а на крајот на одделните поглавја се кратко презентирани резултати, прво на секој речник одделно, а потоа доаѓа споредбата меѓу речниците. Во заклучокот на дипломската работа се претставени општи заклучоци.

Тој дел заклучувам со презентација на некои од добиените резултати: Сите речници имаат слична структура и вокабулар. Во однос на содржината не можам да го именувам победникот кој најдобро го покрива општиот македонски и словенечки вокабулар.

Треба да се забележи дека тој варира од речникот до речникот, но не премногу драстично. На пример, може да станува збор за тоа дека поединечен збор е даден во еден речник како придавка, но во друг како именка. И кај структурата не можам да ја одберам најдобрата. Во секој речник е претставен малку поинаков начин за да се постигне истата цел. Но, сите начини имаат предности и недостатоци.

Во анализата открив дека сите три речници содржат несовершенства, кои ја отежнуваат нивната употреба. Ако почнеме со речникот на Франце Новшак, како прво, можам да истакнам дека тој многу детално ги обработува лексемите, но поради недостатокот на соодветни индикатори можеме во некои случаи да се губиме читајќи го толкувањето. Еднакво е и кај употребата на речникот на Ремзо Скендеровиќ, иако е толкувањето на зборовите поскромно (даден е само превод). Во некои случаи на насловените зборови се додадени и зборовите, кои семантички некако се поврзани со него, но тие семантички односи не се соодветно означени. На корисниците така им остануваат односите нејасни и тие погрешно можат да користат некои зборови. Дури и бројот на насловните зборови и преводи негде не се преклопуваат. Речникот на Драги Стефанија и Тоне Претнар се стреми кон заштеда на простор, затоа имаат зборовите обично само еден превод. Проблеми се јавуваат кога зборот е повеќеозначен, но во речникот тој е снабден со само едно значење. Корисниците така се лишени од потенцијално релевантни информации.

Но, анализата покажа и најдобрите квалитети на секој речникот. Речникот на Франце Новшак содржи покрај општ македонски вокабулар дури и зборовите надвор од секојдневната употреба, какви што се имиња на животни, растенија, звуци на животни, необични поими итн. И како што веќе споменав, во него зборовите се детално опишани. Речникот на Драги Стефанија и Тоне Претнар многу е мал и навистина можеме да го ставиме во секој џеб. Бидејќи е можно да го секогаш и секаде имаме со себе (?), многу е пригоден за патници. Поради тенденцијата кон компактност, и покрај својата големина речникот содржи голем број на зборови. Но, покрај тоа, содржи и краток преглед на македонската и словенечката граматика. Со тоа располага и речникот на Ремзо Скендеровиќ. Преглед на граматиката многу е добар. Во него се воведени основни и општи информации за двата јазика, но авторот се фокусира и на лингвистичките елементи коишто ги нема во друг јазик, какви што се двоината и

падежите кај словенечкиот, а определеноста и некои глаголски времиња (аорист, имперфект, да-конструкција) кај македонскиот јазик, и сл.

6 LITERATURA

6.1 SLOVARJI

Novšak, F. (1982). *Makedonsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Skenderović, R. (2012). *Slovensko-makedonski slovar*. Ljubljana: samozal.

Stefanija, D. in **Pretnar, T.** (1998). *Mal makedonsko-slovenečki rečnik. Mali makedonsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.

6.2 OSTALA LITERATURA

Аризанковска, Ј. (2007). Проблеми при преведувањето од македонски на словенечки јазик. V Е. Црвенковска (ur.), *XXXIII научна конференција на XXXIX Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*, (str. 57–68). Скопје: Боро графика.

Bahns, J. (1996). *Kollokationen als lexicographisches Problem: eine Analyse allgemeiner und spezieller Lernerwörterbücher des Englischen*. Tübingen: Niemeyer.

Bergenholtz H., in **Tarp S.** (1995). *Manual of Specialised Lexikography: The preparation of specialised dictionaries*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Bergenholtz H., in **Tarp S.** (2003). Two opposing theories: On HE Wiegand's recent discovery of lexicographic functions. *Hermes, Journal of Linguistics*, 31, 171–196.

Bogaards, P. (2003). Uses and users of dictionary. V P. Van Sterkenburg (ur.), *Specialized lexicography and specialized dictionaries*. (str. 26–33). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Bojkovska, S., Minova-Gjurkova, L., Pandev, D. in **Cvetkovski, Ž.** (2001). *Makedonski јазик за srednoto obrazovanie*. Skopje: Prosvetno Delo AD.

Derebey, S. (2011). Ein digitales Wörterbuch als Hilfsmittel für die deutsch-mazedonische Kommunikation. *Leibniz Online*, 11, 1–7.

Gantar, P., Gorjanc, V. in **Krek, S.** (2005). Slovenska leksikalna podatkovna zbirka. *Jezik in slovstvo*, 50(2), 3–19.

Gudkov, V. (1969). Slovensko-ruski slovar. *Jezik in slovstvo*, 14 (8), 262–264.

Hribar, N. in **Nikolovski, G.** (2010). Oblikovanje slovenskega in makedonskega knjižnega jezika. V A. Bjelčević (ur.), *Reformacija na Slovenskem (ob 500-letnici Trubarjevega rojstva)* (str. 347–356). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

- Jesenšek, M.** (2008). Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja. V M. Jesenšek (ur.), *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja* (str. 7–12). Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.
- Kadilnik, T.** (2010). *Principi izdelave dvojezičnega razvezovalnega glosarja na primeru sociologije*. Magistrsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.
- Конески, Б.** (2004). *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело Ад-Скопје.
- Krek, S.** (2003). Sodobna dvojezična leksikografija. *Jezik in slovstvo*, 48 (1), 45–60.
- Krek, S.** (2003). Jezikovni priročniki in novi mediji. *Jezik in slovstvo*, 48 (3/4), 29–46.
- Križaj, M., Bešter, M., Končina, M., Poznanovič, M. in Bavdek, M.** (2009). *Na pragu besedila 2. Učbenik za slovenski jezik v 2. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Kromann, H-P., Riiber, T. in Rosbach P.** (1984). Überlegungen zu Grundfragen der zweisprachigen Lexikographie. V Wiegand H. E. (ur.), *Studien zur neuhochdeutschen Lexikographie*. (str. 159–238). Hildesheim: Georg Olms Verlag.
- Michelizza, M.** (2011). Sodobno slovaropisje in splet. V M. Jesenšek (ur.), *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja* (str. 19–37). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- Nassimi, M A.** (2004). *Zweisprachige Lexikographie des Sprachenpaares Deutsch und Dari/Persisch*. Doktorska disertacija, Essen: Universität Duisburg-Essen.
- Nikolovski, G.** (2010). Prvi makedonsko-slovenski knjižni slovar Franceta Novšaka kot osnova za novi makedonsko-slovenski slovar in slovensko-makedonski slovar. V M. Jesenšek (ur.), *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja : zbornik povzetkov*. Maribor: Filozofska fakulteta.
- Novak, F.** (2008). Pomenoslovje v naših slovarjih od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja. V M. Jesenšek (ur.), *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja* (str. 326–338). Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.
- Novak, K.** (2013). Pleteršnikov Slovensko-nemški slovar. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.
- Ristovski, B.** (1963). Novosti v makedonski leksikografiji. *Jezik in slovstvo*, 8(5), 155–157.
- Rozman, T.** (2004). Upoštevanje ciljnih uporabnikov pri izdelavi enojezičnega slovarja za tujce. *Jezik in slovstvo*, 49 (3–4), 74–75.

Stabej, M. (2009). Slovarji in govorci: kot pes in mačka?. *Jezik in slovstvo*, 54(3–4), 115–138.

Swanepoel, P. (2003). Dictionary typologies: A pragmatic approach. V P. Van Sterkenburg (ur.), *Specialized lexicography and specialized dictionaries*. (str. 44–69). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Šorli, M. in Grabnar, K. (2008). Sodobno slovensko dvojezično slovaropisje : (ob Velikem angleško-slovenskem slovarju Oxford-DZS in Malem slovensko-angleškem slovarju DZS). V M. Jesenšek (ur.), *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja* (str. 339–362). Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.

Tanturovska, L. (2011) Улогата на „Речникот на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања“. *Südslavistik online*, 3, 109–117.

Tarp, S. (2004). How Can Dictionaries Assist Translators?. V S-W. Chan (ur.), *Translation and Bilingual Dictionaries* (str. 23–38). Tübingen: Niemeyer.

Van Sterkenburg, P. (2003). 'The' dictionary: Definition and history. V P. Van Sterkenburg (ur.), *Specialized lexicography and specialized dictionaries*. (str. 3–17). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Vidovič Muha, A. (1995). Temeljne prvine zasnove Pleteršnikovega slovarja. *Slavistična revija: časopis za jezikoslovje in literarne vede*, 43(4), 459–468.

6.3 PRISPEVKI S SPLETA

Avtor, C.H. (2013). *Lexicography*. Pridobljeno julij–avgust 2015, s

http://www.christianlehmann.eu/ling/ling_meth/ling_description/lexicography/index.html

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Manuela Korečič, rojena 7.9.1993, študentka Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, smer Južnoslovanski študiji, izjavljam, da sem izdelala diplomsko delo z naslovom Makedonsko-slovenski slovarji sama in da so vsa mesta v besedilu, ki dobesečno citirajo ali smiselno povzemajo druga dela, jasno označena kot prevzeta mesta z navedbo vira.

Kraj in datum:

Podpis: